

Kardeljeva pl. 4, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel.: +386 (0)1 58 05 105
fax: +386 (0)1 58 05 104

Politbarometer 12/2010

december 2010

Projekt

"Javnomnenjske raziskave o odnosu javnosti
do aktualnih razmer in dogajanj v Sloveniji"
je longitudinalni projekt CJMMK, ki poteka od januarja 1995 dalje

Ljubljana, 22. 12. 2010

Politbarometer, december 2010

Poročilo o raziskavi, ki je bila opravljena v dneh od 13. do 15. decembra 2010

V letu 2010 smo v okviru longitudinalnega projekta Politbarometer izvedli štiri meritve (PB januar, maj, oktober in december). Longitudinalni projekt Politbarometer, ki poteka nepretrgoma od januarja 1995, v obdobju od januarja 2006 do jeseni 2010 ni bil financiran. Od 1. 10. 2010 dalje poteka na osnovi pogodbe o financiranju Ciljnih raziskovalnih programov Vlade Republike Slovenije. V novem projektne okviru bo raziskava potekala naslednja tri leta, do oktobra 2013.

Politbarometer december 2010 je potekal v dneh od 13. do 15. decembra 2010; na osnovi vzorca telefonskih naročnikov smo zajeli 956 polnoletnih oseb, prebivalcev Republike Slovenije, in z njimi izvedli telefonski intervju s pomočjo standardiziranega vprašalnika. Vzorčenje je potekalo iz vzorčne baze (BN=3678), ki je bila izčrpana do 26%. Telefonske intervjuje Politbarometra 12/10 je izvajalo 28 izšolanih anketarjev CJMMK, povprečni čas trajanja intervjuja (računalniška meritev) je bil 12,5 minute, medtem ko je bil skupni bruto čas trajanja ankete 310 ur.

Zasnovo vprašalnika PB12/10, kontrolo izvedbe in pripravo poročila je opravila skupina CJMMK: red. prof. dr. Niko Toš, doc. dr. Slavko Kurdiša (nosilec projekta), Živa Broder, univ. dipl. soc., Rebeka Falle, univ. dipl. soc., mag. Tina Vovk in Ivi Kecman, tajnica Centra.

Poročilo vsebuje popoln pregled postavljenih vprašanj in dobljenih odgovorov – v prilogi. V nadaljevanju podajamo pregled najznačilnejših ugotovitev v opisni, grafični ali numerični obliki. Vsa vprašanja in merila v gradivu so povzeta v izvorni obliki. Ker gre v večini primerov za ponavljajoče se meritve, podajamo poleg aktualne meritve še pregled prejšnjih meritev.

V prilogi poročila dodajamo tabelarno gradivo, ki kaže na povezanosti med izraženimi stališči anketirancev ter njihovimi statusnimi oziroma socialno-demografskimi značilnostmi. Tako v analizo vključujemo poleg spola, starosti in izobrazbe, še poklic oz. zaposlitveni status, tip naselja in regionalno pripadnost respondentov. V analizo vključujemo tudi variable, ki kažejo nazorsko in strankarsko opredeljenost respondentov: vernost, opredelitev na t. i. levo-desni lestvici in strankarsko opredeljenost, ki jo zajemamo s pomočjo indeksa strankarskih preferenc. Indeks strankarskih preferenc je vsota opredelitev za stranke, zajetih z vprašanjema "Katero stranko bi volili?" in "Katera stranka vam je najbližja?". V analizo vključujemo preference le za stranke, ki zberejo 5% in več preferentov.

Prikazi in analize podatkov temeljijo na sistemu vzorčnih uteži, ki zmanjšujejo pristranost in napake v rezultatih kot posledice vzorčenja.¹

¹ Utemeljitev in opis postopka obteževanja je podan v dokumentu: Kurdiša Slavko, Štebe Janez: "Oblikovanje vzorčnih uteži za telefonsko anketo Politbarometer", objavljenem v Politbarometru PB3/97.

KAZALO

VTISI IN POVZETKI

1.0 KAZALCI SPLOŠNEGA ZADOVOLJSTVA

- 1.1 Pričakovanja od 2011: zmerni optimizem
- 1.2 Sreča in zadovoljstvo z življenjem
- 1.3 Ne-zadovoljstvo z materialnimi razmerami
- 2.3 Skrb glede izgube zaposlitve
- 1.5 Ne-zadovoljstvo z demokracijo
- 1.6 Ne-zadovoljstva: strnjen prikaz

2.0 PODPORA VLADI

- 2.1 Ne-podpora vladi v decembru in bližnje primerjave
- 2.2 Medčasovne primerjave – retrospektiva
- 2.3 Ali naj vlada deluje naprej?
- 2.4 Indeks odnosa do vlade

3.0 OCENA USPEŠNOSTI DELOVANJA OSREDNJIH DRŽAVNIH ORGANOV

4.0 ZAUPANJE V INSTITUCIJE SISTEMA

- 4.1 Ne-zaupanje v osrednje državne in družbene institucije: aktualna meritev in bližnje primerjave
- 4.2 Zaupanje v institucije – vpogled v analizo
- 4.3 Medčasovne primerjave
- 4.4 Zaupanje: Evro, Banka Slovenije
- 4.5 Izražanje zaupanja v nadzorne institucije sistema

5.0 STRANKARSKA OPREDELJEVANJA

- 5.1 Retrospektiva: volilna ravnanja 2008
- 5.2 Pripravljenost udeležiti se volitev
- 5.3 Za katero stranko bi volili – presek in retrospektiva?
- 5.4 Strankarske preference – preseki in bližnje primerjave
- 5.5 Trdnost preferenčnega opredeljevanja
- 5.6 Preferenčno opredeljevanje skozi čas
- 5.7 Preference za levo in desno-sredinske stranke 2004–2010
- 5.8 Levo-desno samoopredeljevanje
- 5.9 Strankarska iskanja

6.0 AKTUALNA VPRAŠANJA

- 6.1 Dodatek k strankarskemu opredeljevanju: ilustracija
- 6.2 Opredeljevanje do reformnih ukrepov
- 6.3 Stališča o referendumih
- 6.4 Afera »Patria«

VTISI IN POVZETKI

Meritev PB 12/10 zajame izrazito razgibano, politično turbulentno obdobje oktober–december 2010. Občutek ljudi, da se kriza pogloblja, je sicer zadržan (PB 9/10), pogloblja pa se politični spopad, ki navzven poteka kot zavzemanje za reforme oz. odklanjanje reform, kot bitka za ohranjanje socialne države oz. njeno omejevanje, kot prizadevanje za ohranitev pravne države in za njeno spodnašanje itd. V bistvu in v ozadju vseh teh prizadevanj in zavzemanj pa je bitka za oblast. V drugem letu mandata te vlade torej že poteka predvolilni spopad.

Ponujeni reformni ukrepi, ki so v prvem letu tega mandata zagotovili razmere znosne socialne stabilnosti, so bili zavračani kot nezadostni in prepozni, ukrepi, ki so spodnašali finančne (kreditne) in kapitalske monopole, so bili oteženi, tisti, ki so si za to prizadevali, pa onemogočani. Ponujene reformne rešitve (malo delo, pokojninska reforma, trg dela, Zakon o RTV, plačni sistem javnih uslužbencev, zamrznitev plač in pokojnin itd.) so v Državnem zboru sicer dobile zakonsko potrditev, vendar jih spremlja zaostren politični spopad ali navidezen spopad socialnih partnerjev tudi po tem. Spopad do »končne zmage« poteka oz. bo potekal preko referendumov (o RTV, o t. i. malem delu, o pokojninski reformi).

Vlada je v svojih reformnih prizadevanjih po dveh letih delovanja deležna najnižje javnomnenjske podpore doslej.

Zdi se, da nizko zaupanje v nosilce in institucije sistema spodnaša stabilnost njegove demokratične zasnove.

Razmere koncem 2010 terjajo razmislek in orazumljenje slovenske politične »elite«, vladne in protivladne, torej koalicijske in opozicijske. Obe odgovarjata za stanje in razmere v polju prevladujoče politične (ne)-kulture.

In vendar ni vse tako brezizgledno in črno.

In naprej. Prevladujoče politično nezadovoljstvo se izraža tudi v upadanju podpore vladi oz. naraščajoči nepodpori. Podpora vladi je tokrat padla na raven (28%), značilno za obdobje jesen 2007 do konca leta 2008. Analiza pokaže, da je v jedru visoke nepodpore (66%), ki je sicer splošno prisotna, skrajno zavračevalen odnos do vlade med preferenti opozicijskih strank, še posebej med preferenti SDS in SNS.

In vendar je kritična »presoja vlade« izrekana z zadržkom ob povpraševanju o tem, kaj bi se moralo z vlado, ki je deležna tako nizke podpore, zgoditi, dobimo prevladujoč odgovor: vlada naj bolj odgovorno opravlja svoje delo do konca mandata (56%). Zahteva opozicijskega prvaka po rekonstrukciji vlade oz. razpustitvi parlamenta povzema sicer značilen (17%; 23%), vendar manjši del vseh vprašanih. Med njimi s prevladujočo kritičnostjo izstopajo preferenti

SDS, SNS in desno samoopredeljeni. In le med njimi je delež tistih, ki terjajo »rekonstrukcijo« večji kot pri onih, ki se zavzemajo za ohranitev in nadaljnje delovanje vlade.

Vlada torej še vedno razpolaga z »zadostno mehko podporo« in predvsem s pričakovanji za svoje bolj odgovorno in aktivnejše delovanje v drugi polovici mandata.

Dolgotrajna opazovanja »zaupanja v institucije« in še posebej meritve v obdobju 2003–2009 ter v zadnjem obdobju (2009–2010) kažejo na »praznjenje« tega prostora. Čeprav gre pri tem tudi za splošen, svetovni, evropski trend, pa je upadanje zaupanja, še posebej v institucije političnega sistema, doseglo pri nas, v Sloveniji, skrajno spodnjo raven.

Tokratna meritev to ugotovitev še bolj izostri. Na dnu ranga z najnižjimi izmerami zaupanja doslej so politične stranke, vlada, predsednik vlade, državni zbor, sodišča, pa tudi cerkev itd. Med vsemi opazovanim institucijami ob zadnji meritvi le pri zdravstvu, Banki Slovenije in sindikatih ne opazimo značilnega upada zaupanja. Zdi se, kot da ljudje nikomur več ne zaupajo, da vseprek prevladuje nezaupanje, kot splošno stanje duha v družbi. Pa vendarle ni to povsem res.

V tokratno meritev smo vključili tudi gasilce. Rezultat meritve pokaže, da so ljudje pripravljene, sposobni izrekat zaupanje, tudi najvišje zaupanje. In tega so deležni slovenski gasilci: ob decembrski meritvi z oceno 4.60 (od 5.00 možnih). Ob prejšnjih meritvah pa so z visokim izmerjenim zaupanjem izstopali osebni zdravniki, pa tudi zdravstvo kot področje – in to celo v času ostrega zavračanja Zdravniške zbornice in njene predsednice. Visokih izrazov zaupanja so deležne tudi nadzorne ustanove države, pa tudi šolski sistem... in vojska, policija – in celo njen predstojnik... Gre vendarle za vprašanje prevladujoče politične kulture in njenih nosilcev, ki so ugnezdene v politične institucije – in jih ljudje zavračajo. Pri tem gre tudi za primere in primerke ponavljajočega se, skrajno sprevrženega, resnicozavračajočega delovanja nekaterih skupin in posameznikov (politikov), ki s svojimi populizmi, ob podpori medijev doživljajo celo javnomnenjske aklamacije.

Torej, za izražanje zaupanja ob tokratni meritvi je značilen splošen upad. To se kaže tudi v odnosu do Predsednika republike, do Ustavnega sodišča, do EU – torej do ustanov, ki so sicer še vedno visoko v rangu zaupanja.

Razkroj politične klime se kaže tudi v strankarskem opredeljevanju. Vse manj ljudi je pripravljenih med strankami izbirati »svojo«. Delež strankarsko neopredeljenih tokrat naraste na slabo polovico vseh in je najvišji v obdobju zadnjih štirih let. Izrazito upada preferenčna podpora koalicijskim strankam; in vendar preferenčna podpora opozicijskim strankam ne narašča! Tako se npr. preferenčna podpora SDS v obdobju zadnjega leta giblje v obsegu 21% do 18%. Preferenčna podpora SD v istem obdobju značilno upade (iz lani novembra 19% na 11% letos decembra). Nekatero manjše stranke (ZARES), ki so iz volitev izšle kot »zmagovalke«, so doživele medijski »strankocid«.

Opredeljevanja (za stranke) torej ne prehajajo od koalicijskih strank k opozicijskim, temveč se pretakajo k strankarsko neopredeljenim, torej k daleč največji skupini, ki med strankami ne izbira oz. ki stranke zavrača.

Prvi analitični pogled pokaže na svojskost položaja Desus, ki v letošnji jeseni v svoji kampanji proti reformni zakonodaji, predvsem pokojninski (v interesu upokojencev), močno pridobi na preferenčni podpori. S populizmom, ki ga sicer prakticirajo opozicijske stranke, se je le ta, kot koalicijska stranka, obilno podkrepila, njen predsednik pa je postal »obraz leta«.

Da je polje strankarskega opredeljevanja odprto, pokažejo tudi odzivi na situacijsko postavljena vprašanja o možni »Peterletovi krščanski demokraciji« in manj verjetni »Jankovičevi stranki«. V razmerah visoke neopredeljenosti dobita oba »izziva« presenetljiv odziv. Kar četrtnina vseh (in med njimi bolj preferenti opozicijskih strank) odobrava nastop Peterletove stranke; in kar četrtnina vseh (in med njimi bolj preferenti koalicijskih strank) podpira sicer (malo verjetno) Jankovičevo stranko.

Med aktualnimi povpraševanji se potrdi ponavljajoči se vtis, da zakon o malem delu povzroča delitev pogledov, da sprejeto pokojninsko reformo še vedno večina nekritično odklanja, da značilna večina podpira potekajoč kazenski postopek zoper skupino posameznikov z J. Zagožnom in J. Janšo v aferi Patria itd.

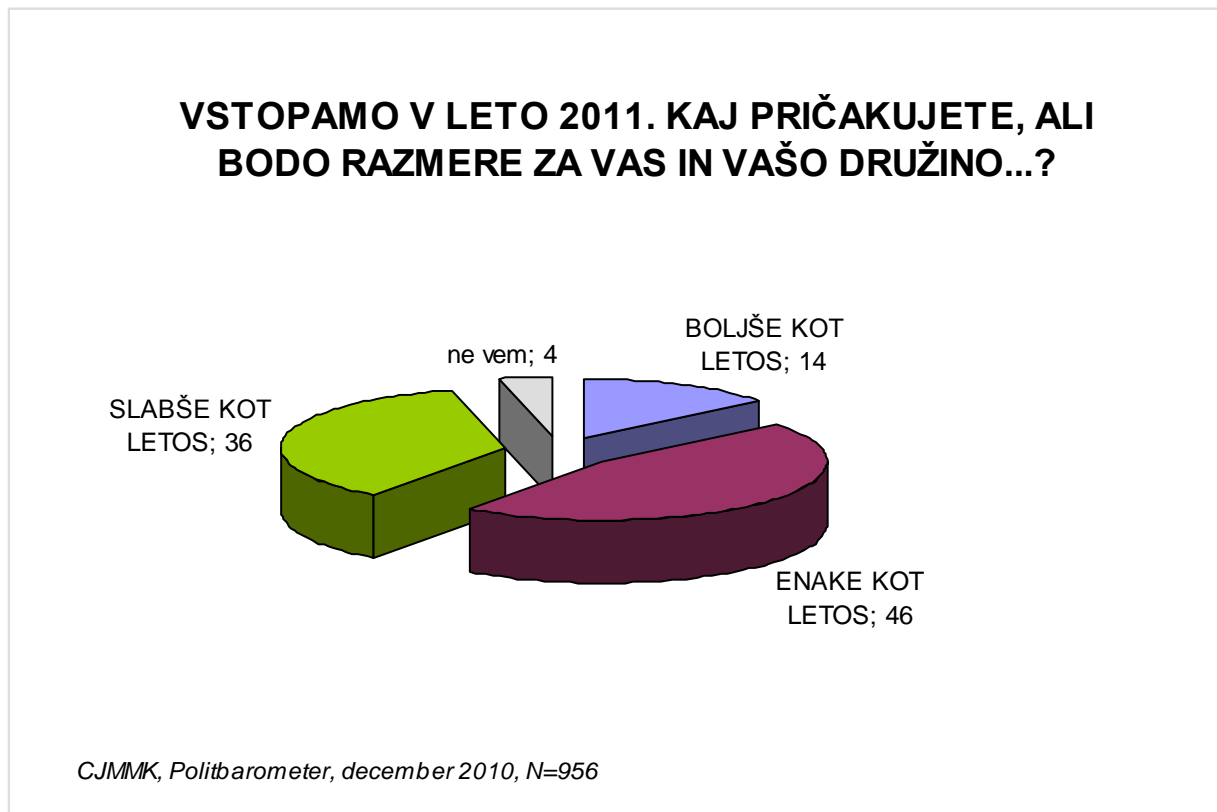
1.0 KAZALCI SPLOŠNEGA (NE-)ZADOVOLJSTVA

V tem okviru smo, kot običajno, povpraševali o zadovoljstvu z demokracijo, o zadovoljstvu z materialnimi razmerami v družini in o skrbi glede izgube delovnega mesta. Izven običajnega okvira pa smo tokrat dodali še vprašanja o pričakovanjih v letu 2011, o osebni sreči in zadovoljstvu z življenjem.

1.1 Pričakovanja od 2011: zmerni optimizem

Ob koncu tokratne meritve smo povprašali o pričakovanjih glede prihodnjega leta. Ne bi mogli reči, da so ljudje ravno optimisti.

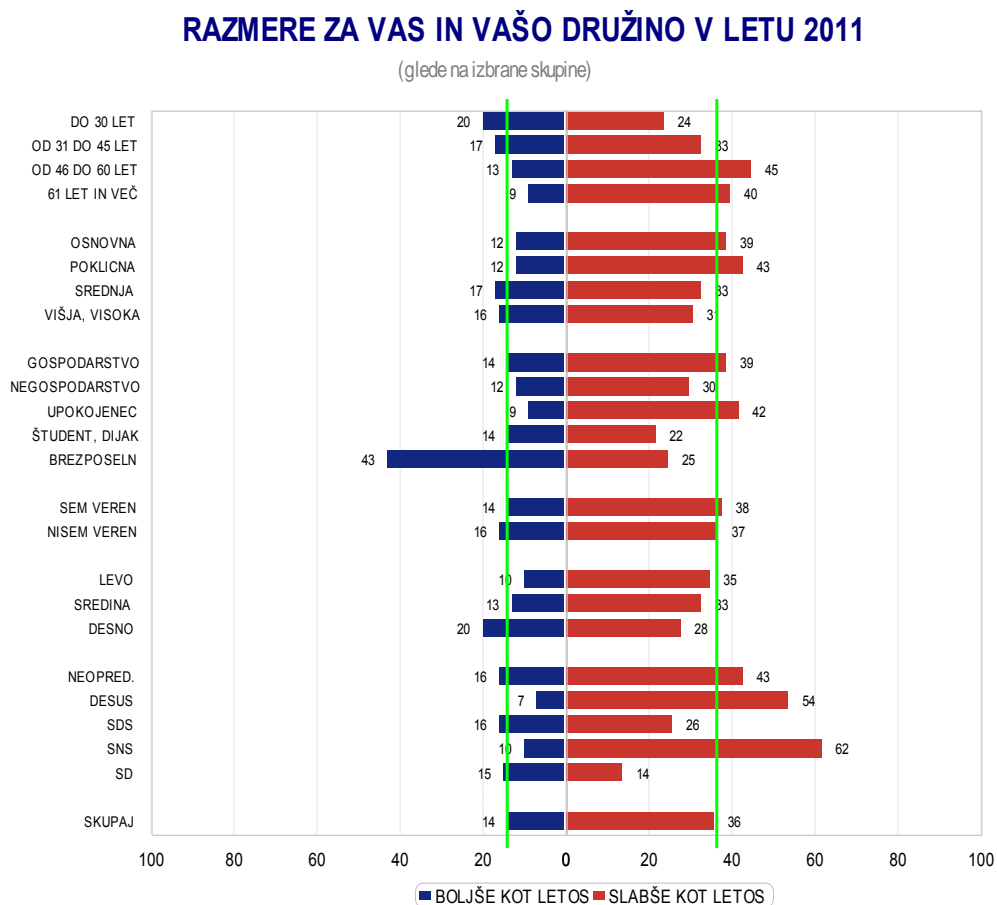
Graf 1.1

In vendar kar 60% vseh meni, da bo prihodnje leto vsaj enako dobro kot to. Pri tem jih sedmina vseh (14%) meni, da bodo razmere v prihodnjem letu boljše kot letošnje. Med pričakovalci boljših razmer (graf 1.2) je več mladih in – presenetljivo – tudi brezposelnih... Da bodo razmere slabše, pa meni dobra tretjina vseh (36%); med pričakovalci »slabšega leta« so predvsem starejši in najstarejši (45%; 40%), upokojenci (42%), tisti, ki ne podpirajo vlade (43%) ter preferenti DESUS (54%), NSI (45%), SNS (62%) itd. Pričakovanja slabega leta

2011, pesimizem glede prihodnosti, torej ne določa le generacijska, temveč tudi nazorska oz. strankarska pripadnost.

Graf 1.2

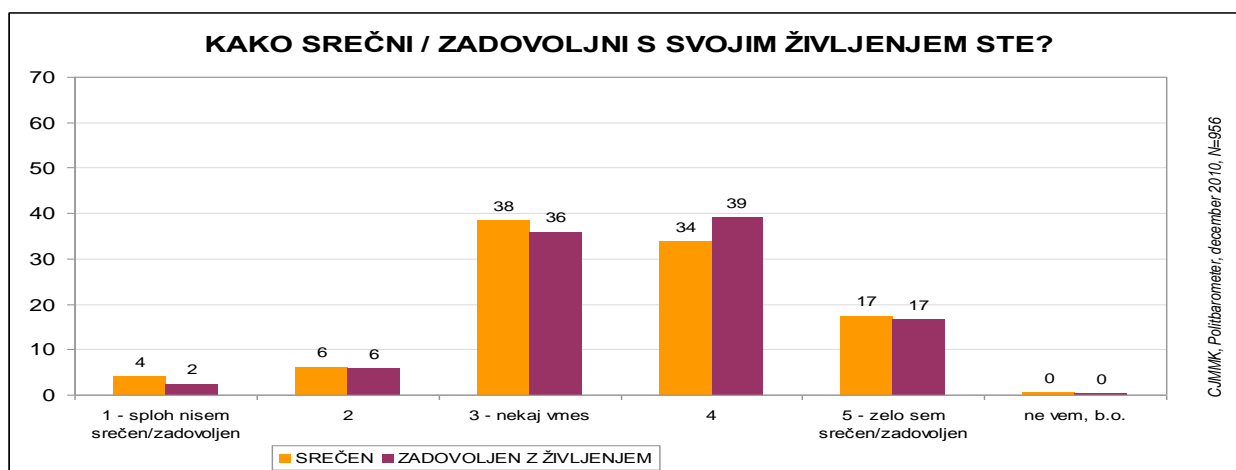

CJMMK, POLITBAROMETER, december 2010, N=956

1.2 Srečnost in zadovoljstvo z življenjem

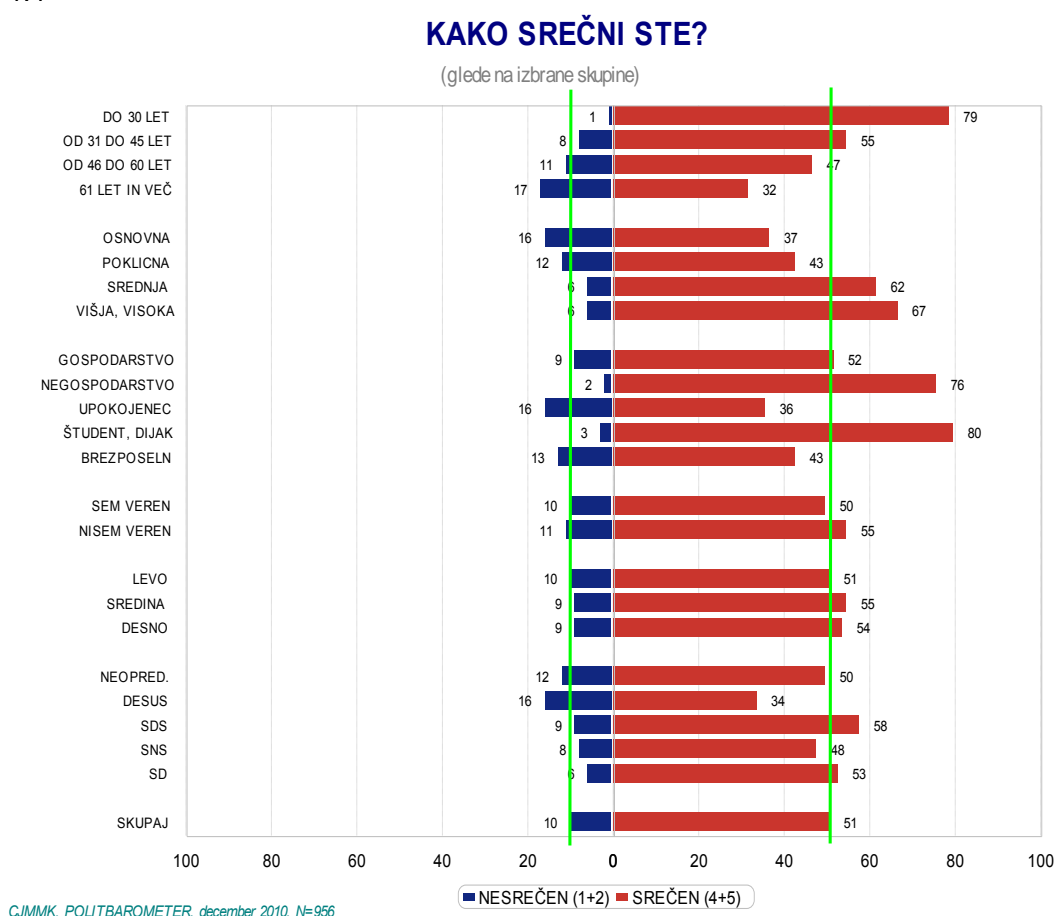
Ljudje živijo in čustvujejo v svojem vsakodnevju bolj umirjeno kot nakazujejo kazalci politične klime. V glavnem so zmerno ali zelo zadovoljni z življenjskimi razmerami (56%), le manjši del vseh (8%) izraža nezadovoljstvo, večina njih (51%) je bolj ali zelo srečnih v osebnem življenju in le manjši del (10%) jih izraža nesrečnost...

Graf 1.3

Analiza pokaže (graf 1.4), da so daleč najbolj srečni najmlajši (do 30 let: 79%), študentje in dijaki (80%), zaposleni v negospodarstvu (76%), pa tudi visoko izobraženi (67%) in srednje (62%) izobraženi, preferenti SDS (58%), neverni (55%) itd. Med manj srečnimi oz. nesrečnimi pa izstopajo najstarejši, respondenti z osnovno šolo, upokojenci, preferenti Desus itd.

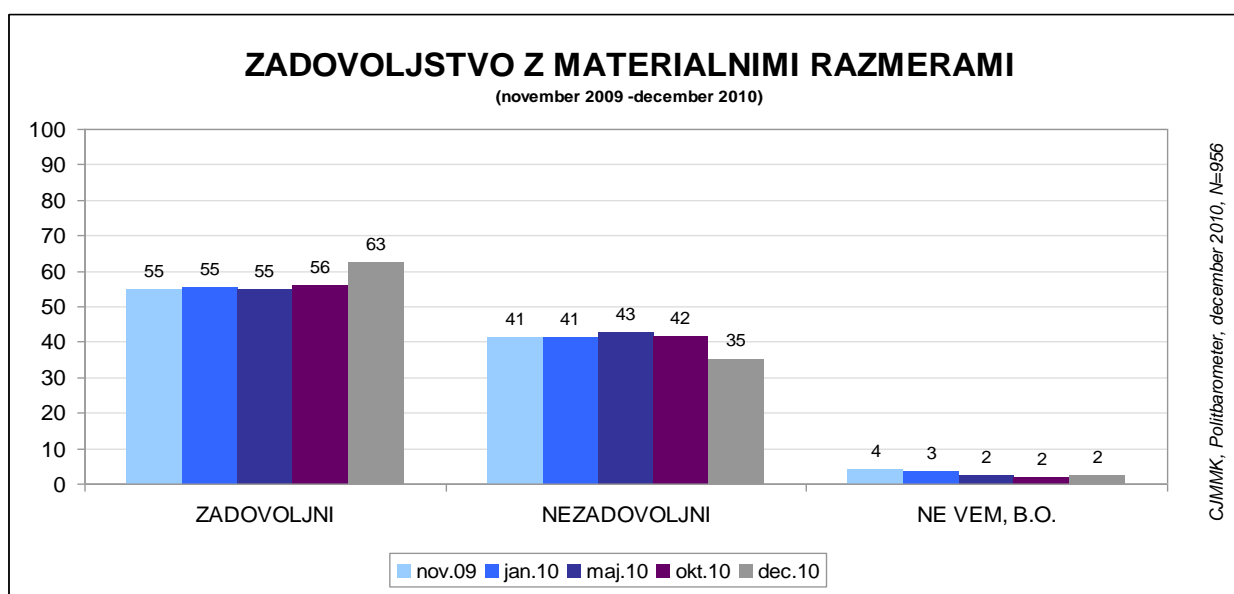
Graf 1.4

1.3 Ne-zadovoljstvo z materialnimi razmerami

Izražanje zadovoljstva oz. nezadovoljstvo z materialnimi razmerami v družini v gospodinjstvu se v preseku marec 09–oktober 10 pokaže v ustaljenem razmerju, decembrska meritev pa v to močno poseže. Tokrat je zadovoljnih značilno več (63%) kot prej (56%) in nezadovoljnih značilno manj (35%) kot prej (42%). Kljub prevladujočim neugodnim ocenam razmer se tokrat nepričakovano in bolj izrazito pokaže zadovoljstvo z materialnimi razmerami v družini.

Graf 1.5

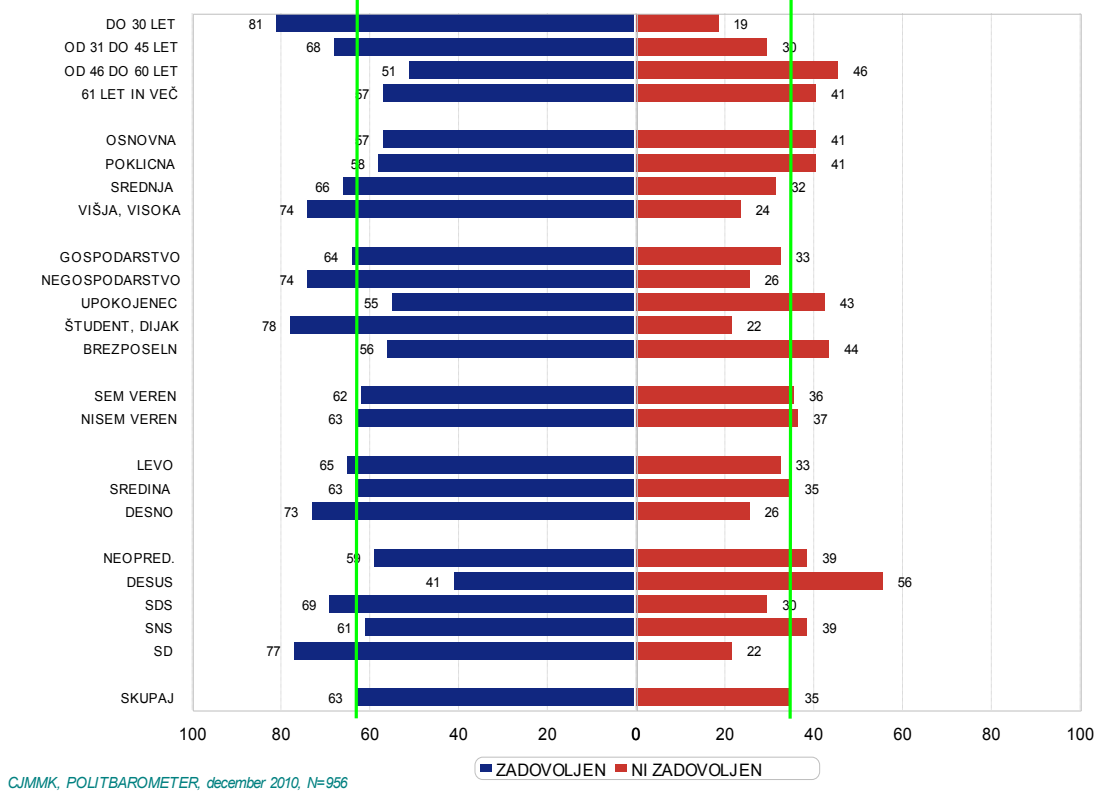
Analiza (graf 1.6) pokaže, da med zadovoljnimi izstopajo najmlajši, študentje in dijaki, višje in visoko izobraženi, zaposleni v negospodarstvu itd. Med nazorskimi in preferenčnimi skupinami z več zadovoljstva izstopajo desno samoopredeljeni ter preferenti SD in SDS.

Najbolj pogosti kritični ocenjevalci materialnih razmer pa so respondenti iz starostne skupine 46 do 60 let, osnovno oz. poklicno šolani, upokojenci in še posebej izrazito preferenti Desus.

Graf 1.6

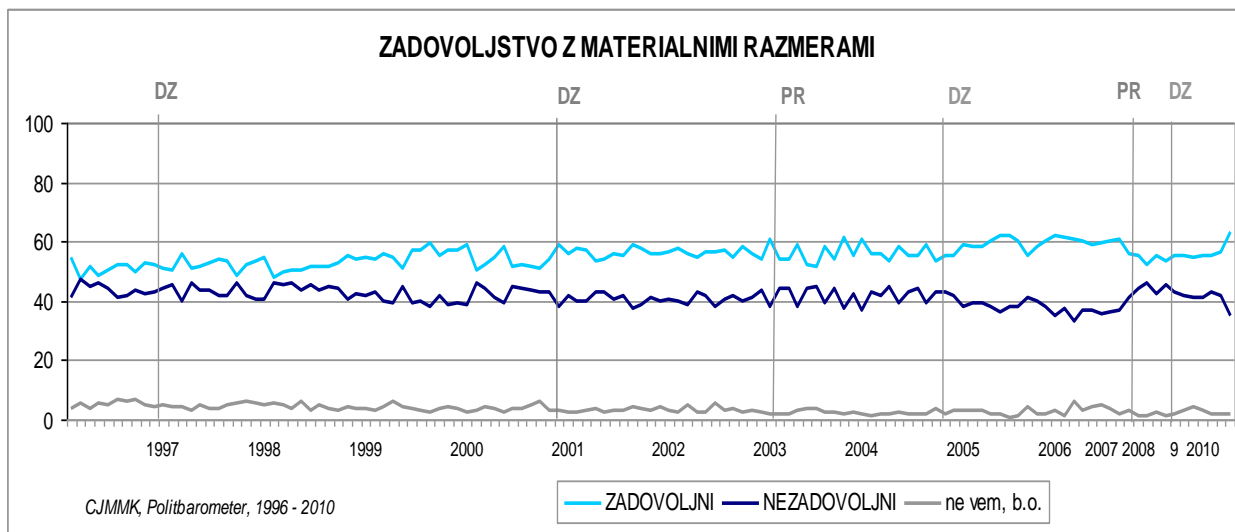
ZADOVOLJSTVO Z MATERIALNIMI RAZMERAMI

(glede na izbrane skupine)

Da gre pri tokratni izmeri zadovoljstva za odklon, bolje za vzpon, pa ilustrira graf 1.7. Podobno visoke ocene materialnih razmer smo beležili v meritvah iz sredine leta 2005 vse v leto 2007.

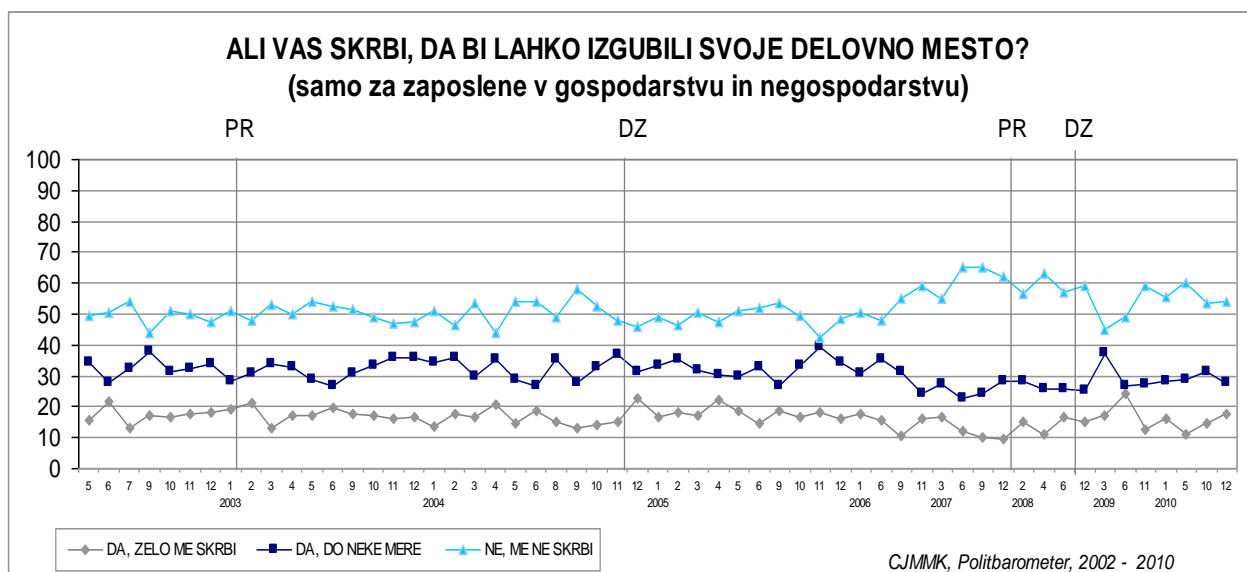
Graf 1.7

1.4 Skrb glede izgube zaposlitve

Graf 1.8 ilustrira nihanja deležev »zelo« in »do neke mere« zaskrbljenih glede izgube delovnega mesta – med zaposlenimi anketiranci. Tokratna meritev pokaže, da je »zelo zaskrbljenih« nekaj več (18%) kot oktobra letos (15%) in bistveno manj kot junija lani (24%); delež »do neke mere zaskrbljenih« vseskozi niha med eno četrtno in eno tretjino zaposlenih (oktobra: 31%; decembra: 28%). Delež nezaskrbljenih pa se giblje v zadnjih dveh letih v obsegu od 45% (marec 09) do 60% (maj 10); v decembru je nezaskrbljenih dobra polovica (54%) zaposlenih anketirancev.

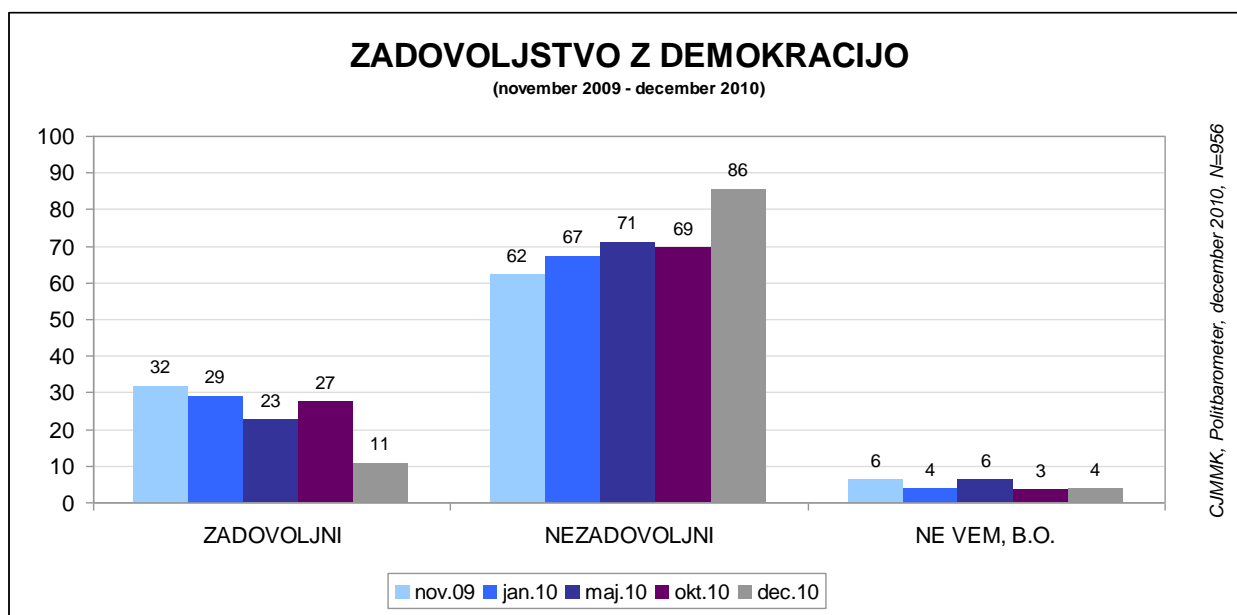
Graf 1.8

1.5 Ne-zadovoljstvo z demokracijo

Med vsemi »kazalci zadovoljstva« močno v nasprotno smer udarja le »zadovoljstvo z demokracijo«, torej zadovoljstvo s političnimi razmerami v državi. Izražanje nezadovoljstva s stanjem demokracije je tokrat doseglo svoj vrh: 86% vseh vprašanih je nezadovoljnih in le neznamenit del vseh (11%) izraža zadovoljstvo z demokracijo.

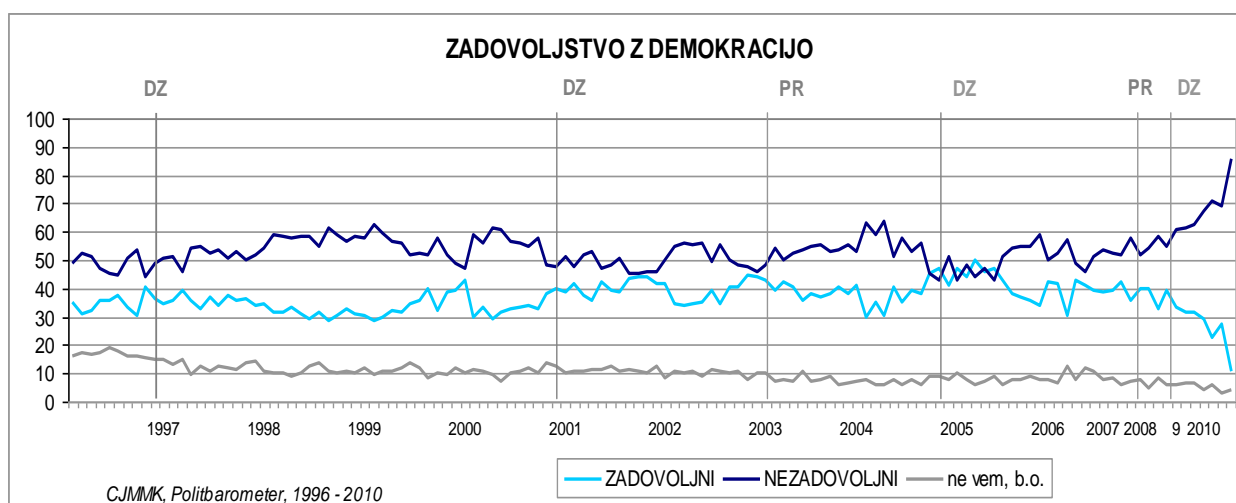
Graf 1.9

Pokaže se, kot vse doslej, da so z razmerami v delovanju političnega sistema prevladujoče nezadovoljni respondenti vseh v analizo vključenih kategorij. Deloma in le v neznatni meri iz tega »modela« izstopajo le najmlajši (zadovoljnih: 17%), študenti, dijaki (20%), preferenti treh levo-sredinskih strank (17%), levo opredeljeni (16%) itd. V vseh primerih in pri vseh opazovanih skupinah je delež nezadovoljnih z demokracijo značilno (večkrat) višji kot delež zadovoljnih. Daleč najbolj nezadovoljni med vsemi so preferenti iz starostne skupine 46 do 60 let (90%), skupine poklicno šolanih in zaposlenih v gospodarstvu (91%), sredinsko samouvrščeni (90%), respondenti, ki ne podpirajo vlade (92%), preferenti Desus (91%) in SDS (90%) itd.

Prevladujoče izražanje nezadovoljstva z demokracijo, ki je sicer prisotno v vsem obdobju politbarometrskih meritev (od 1996 dalje – graf 1.10) in ki je izraziteje zanihalo v pozitivno smer koncem leta 2004 in v začetku 2005, z zadnjimi meritvami dosega najvišjo raven, lahko bi rekli »plafon nezadovoljstva«. To in vrsta drugih kazalcev, ki govorijo o odnosu volilnega telesa do osrednjih institucij demokratičnega sistema, predstavlja resno opozorilo vsem institucijam političnega sistema in nosilcem političnih vlog v državi, še posebej osrednjim državnim organom, strankam in civilni družbi. Na to smo opozorili že v predhodnih PB poročilih in še posebej v poročilu PB oktober 2010.

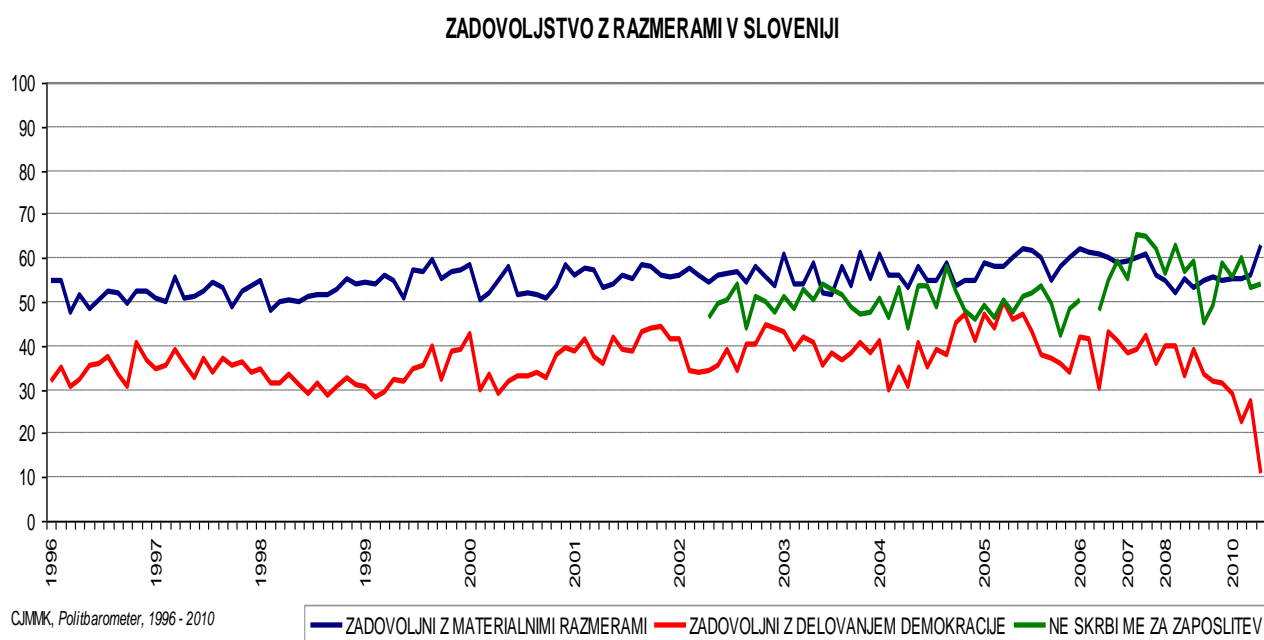
Graf 1.10

1.6 Ne-zadovoljstva: strnjen prikaz

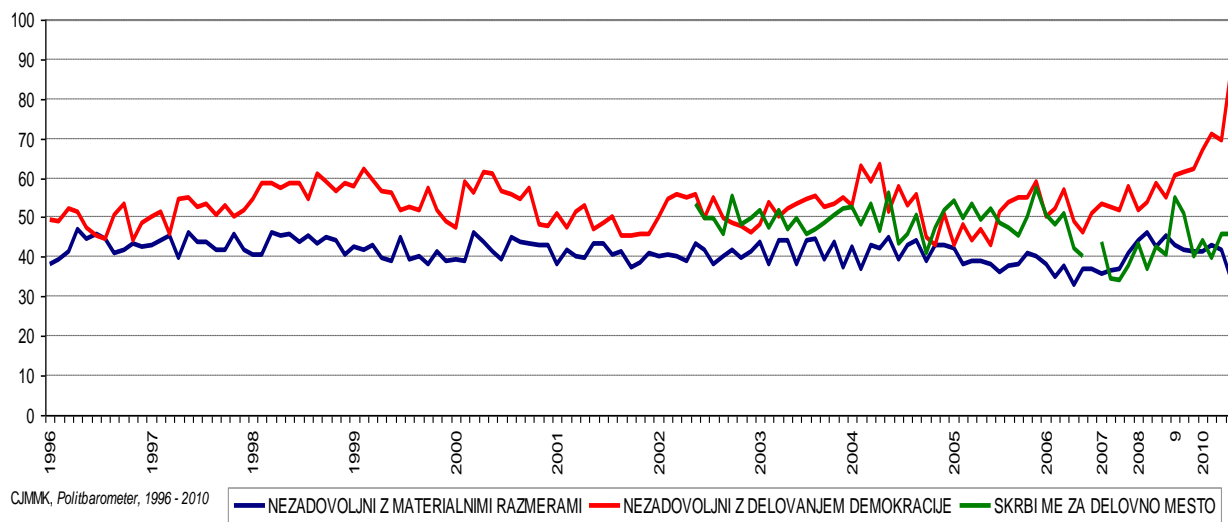
Grafa 1.11 in 1.12 dopolnita in podata strnjen pogled na spremembe v ocenjevanju materialnih razmer, izražanju skrbi glede zaposlenosti in zadovoljstvom z demokracijo. Očitno je, da trend zadovoljstva z demokracijo poteka dokaj neodvisno oz. nepovezano od trenda izražanja zadovoljstva s splošnimi življenjskimi razmerami. V središču kritičnosti volivk in volivcev so dogajanja, procesi, institucije in nosilci vlog v političnem sistemu.

Graf 1.11

Graf 1.12

NE-ZADOVOLJSTVO Z RAZMERAMI V SLOVENIJI

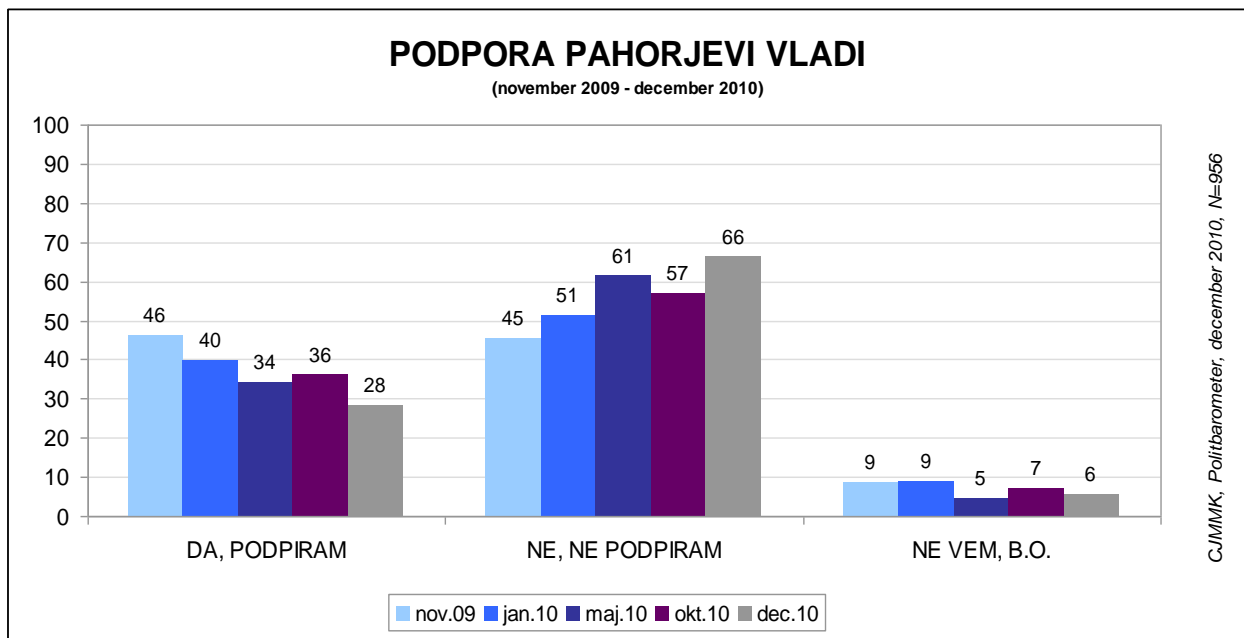
2.0 PODPORA VLADI

2.1 Ne-podpora vladi v decembru in bližnje primerjave

Vprašanje »Ali podpirate vlado xx (ime aktualnega predsednika vlade), ali ne?« zastavljamo v Politbarometru od januarja 2001 dalje. Dobljeni rezultati vseh meritev v aktualni, bližnji in daljni primerjavi so prikazani v nadaljevanju.

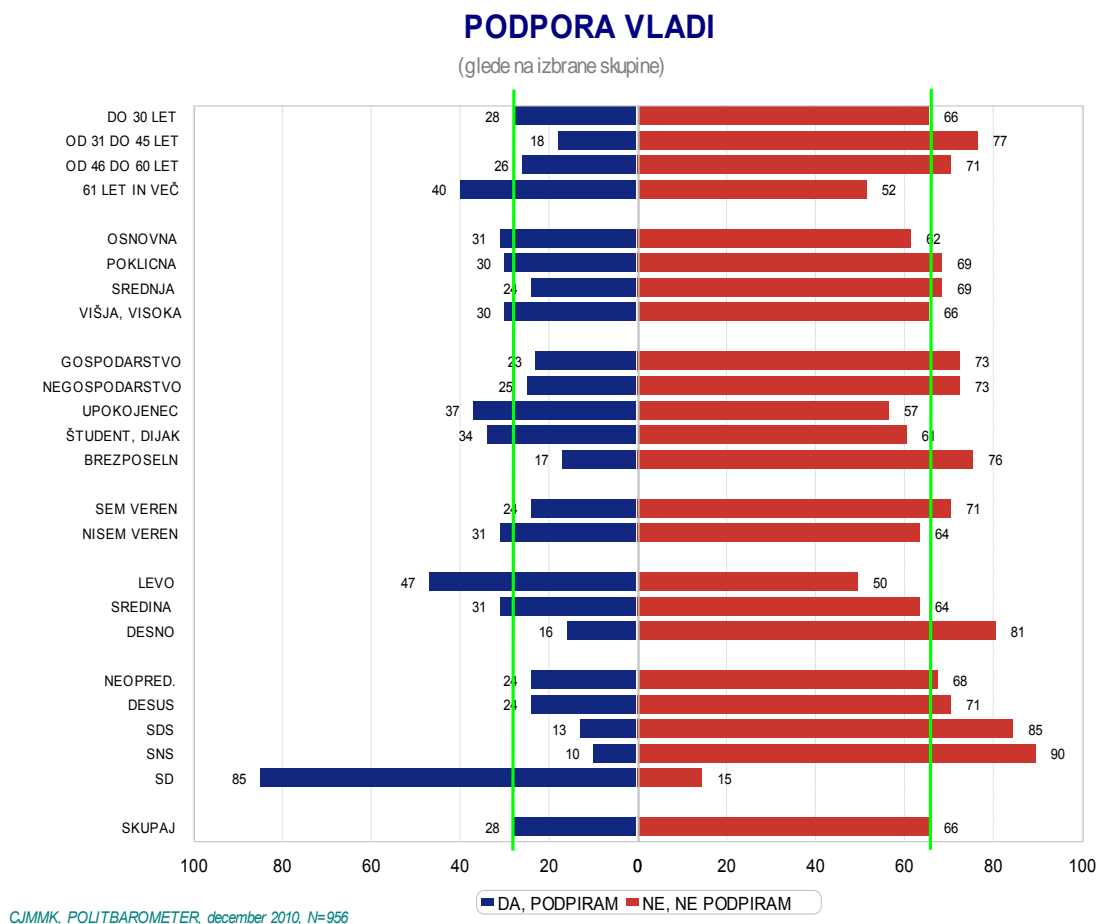
Očitno je, da je ob tokratni meritvi (graf 2.1) podpora vladi zaostreno zadržana in da dosega le dobro četrtino (28%) vseh ocen, nepodpora pa dosega doslej najvišjo izmerjeno raven (66%).

Graf 2.1

Analiza (graf 2.2) pokaže, da so ocenjevalci iz prav vseh opazovanih skupin pretežno kritični do vlade, da ji torej večinsko izrekajo nepodporo. Med vsemi izstopa le skupina preferentov SD, med katerimi je vlada deležna večinske podpore. Z nadpovprečno podporo vladi izstopajo še levo samoopredeljeni, upokojeanci, respondenti, starejši od 60 let, pa tudi brezposelni, neverni itd. V izrekanju podpore so med opazovanimi skupinami le neznatne razlike, z izostreno kritičnostjo pa izstopajo predvsem preferenti SDS, SNS, desno samoopredeljeni ipd.

Graf 2.2

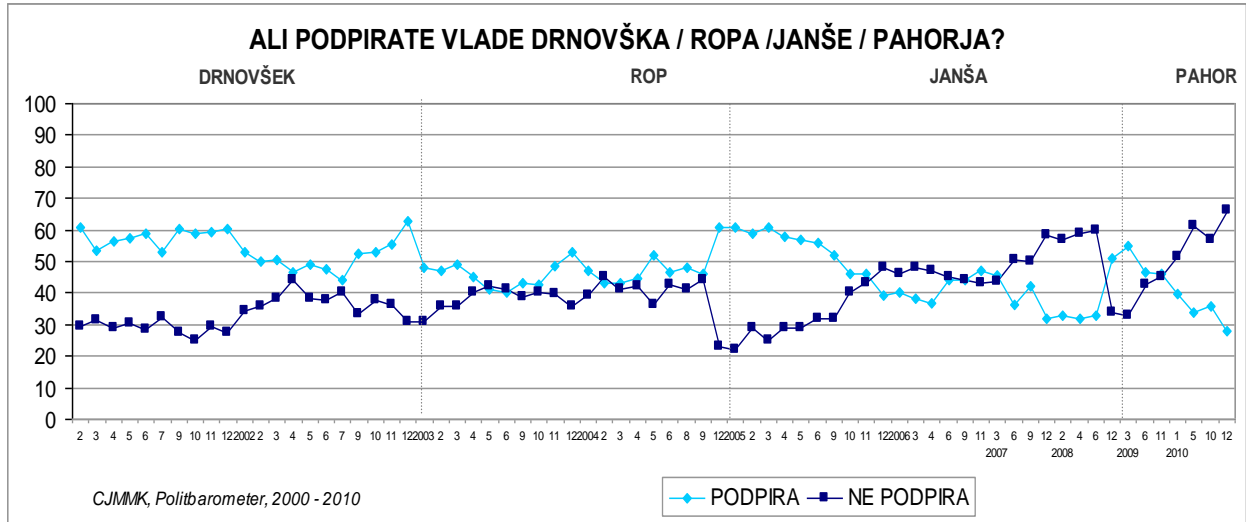
2.2 Medčasovne primerjave – retrospektiva

Dve primerjalni sliki gibanja ne-podpore vladi (grafa 2.3 in 2.4) pokazeta na spreminjanje razmerja v podpori/nepodpori Drnovškovi, Ropovi, Janševi in Pahorjevi vladi v vsem obdobju opazovanja (od 2001 dalje). Predvsem je očitno, da je bila vlada J. Drnovška v začetnem obdobju zadnjega mandata deležna visoke podpore, ki je postopoma upadala in se ob zaključku ponovno potrdila na visoki ravni. Dalje, da je bila vlada A. Ropa deležna nižje, vendar v vsem času trajanja mandata pretežne podpore nad nepodporo. Janševa vlada je bila v začetnem obdobju (2006) svojega delovanja deležna podobno visoke podpore kot Drnovškova vlada v preteklosti, a je koncem prvega leta to pretežno podporo izgubila. Preostalo obdobje te vlade označuje prevladujoče izražanje nepodpore, še posebej v obdobju od jeseni 2007 – do izteka mandata 2008.

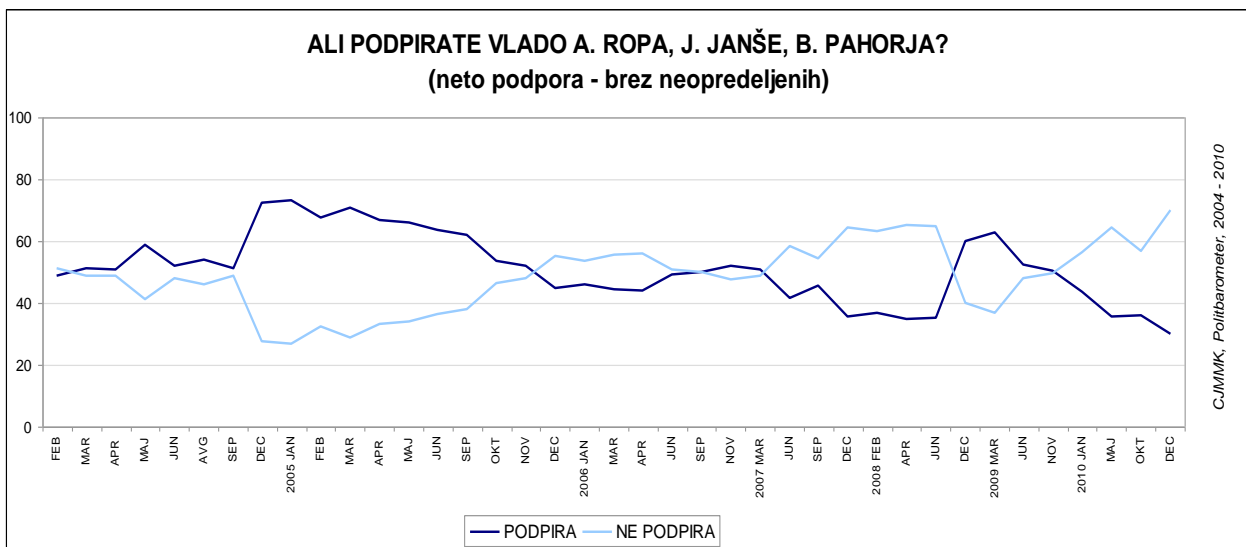
Aktualna Pahorjeva vlada je bila deležna običajnega »vstopnega bonusa«, vendar tudi za odnos do nje velja, da na koncu prvega leta vladanja delež nepodpore močno naraste, delež podpore pa izrazito upada. Gre za pojav, ki je modelsko enak opredeljevanju do Janševe vlade v zadnjih dveh letih mandata. Zadnja, decembrska meritev, pa nakazuje odmik od »modela« z

zaostreno kritičnostjo. Izmerjene ravni nepodpore (66%) v Politbarometrih meritvah doslej nismo izmerili.

Graf 2.3

Graf 2.4

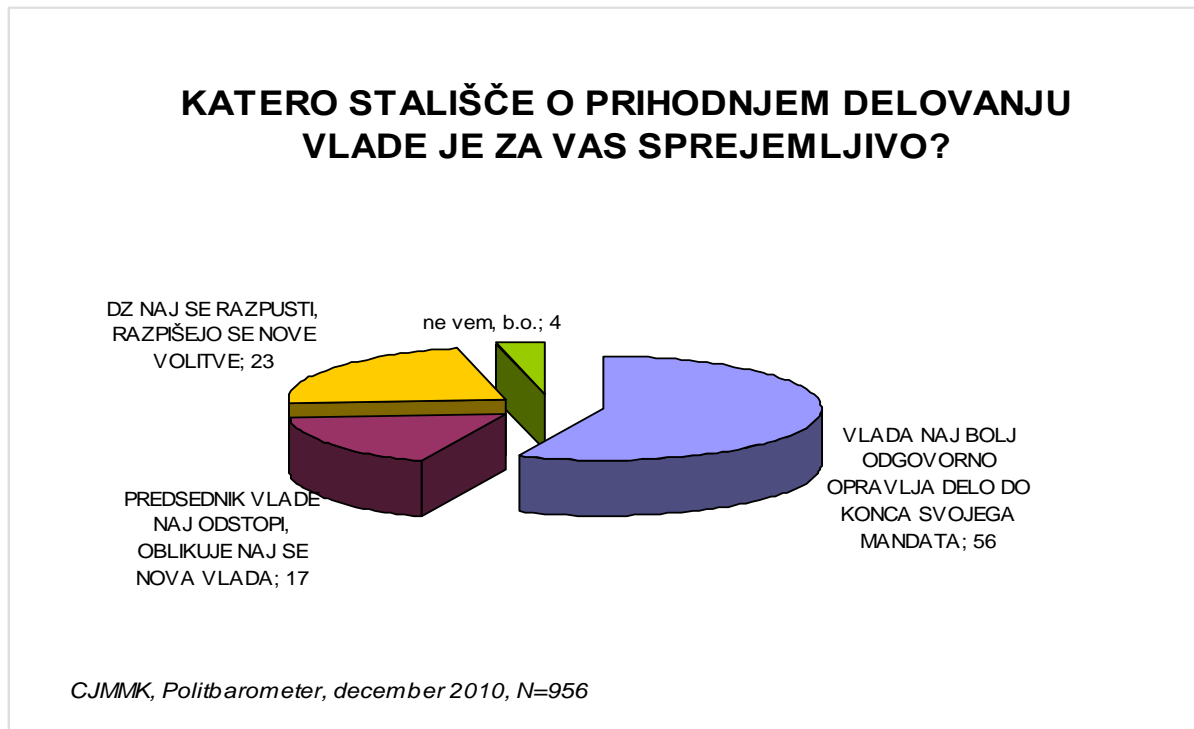

2.3 Ali naj vlada deluje naprej?

V tokratni meritvi smo respondentom zastavili vprašanje: »V zvezi z nadaljnjim delovanjem vlade se oblikujejo različna stališča. Katero od teh je za vas najbolj sprejemljivo: (1) Vlada naj bolj odgovorno opravlja delo do konca svojega mandata; (2) Predsednik Vlade Borut Pahor naj odstopi in oblikuje naj se nova vlada; (3) Državni zbor naj se razpusti in razpišejo naj se nove volitve; (4) neopredeljeni.« Rezultat povpraševanja je prikazan v grafu 2.5.

Značilna večina vseh respondentov (56%) se zavzema za nadaljnje »bolj odgovorno delo vlade do konca mandata«; dobra šestina (17%) meni, da bi moral mandatar odstopiti, slaba četrtina (23%) vseh pa terja razpust Državnega zbora in razpis novih volitev. Dve petini vseh respondentov se torej izreka za manj oz. bolj radikalno rekonstrukcijo (resetiranje?), novo določitev nosilcev ključnih vlog v izvršni veji oblasti in novo porazdelitev politične moči v parlamentu.

Graf 2.5

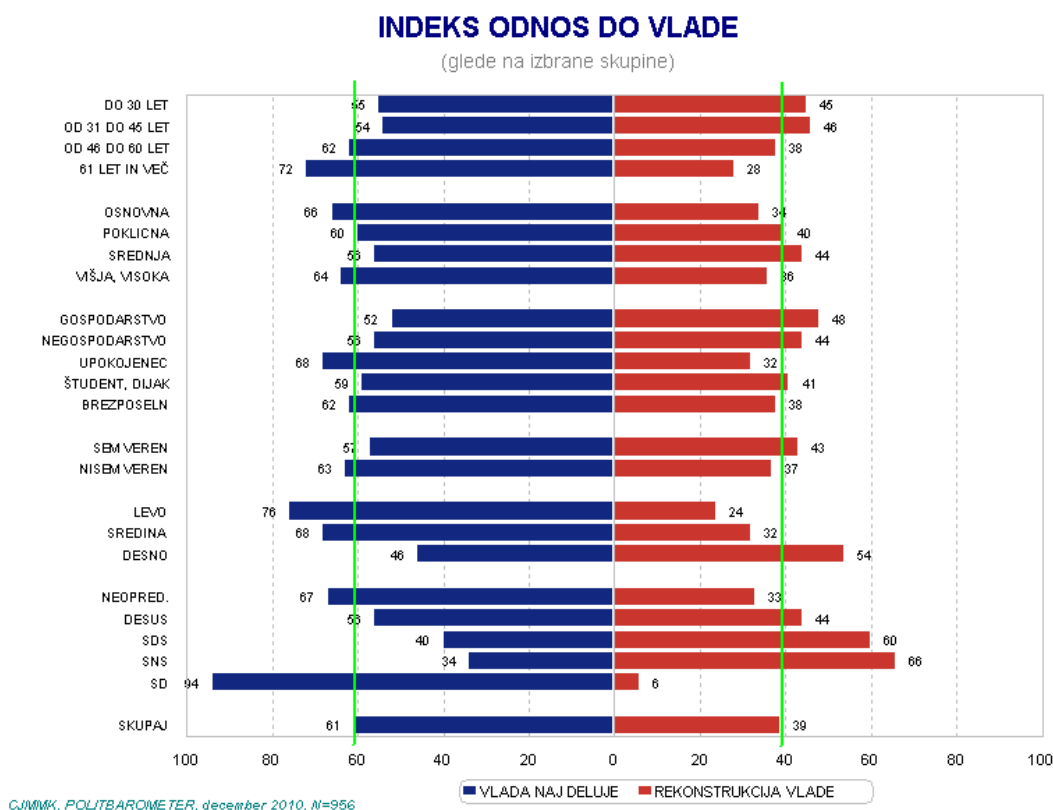
Analiza pokaže, da se v prid nadaljnjega »bolj odgovornega« delovanja vlade opredeljuje večina opazovanih skupin in med njimi še posebej preferenti SD (93%), preferenti »levega trojčka« (85%), levo samoopredeljeni (75%), upokojenci (62%), respondenti iz najstarejše starostne skupine (65%), brezposelni (60%) itd. Bolj radikalni v opredeljevanju (rekonstrukcija, razpust) pa so predvsem preferenti SNS (70%), SDS (60%), desno samoopredeljeni (55%), zaposleni v gospodarstvu (51%) itd.

2.4 Indeks odnosa do vlade

Iz dosedanjega prikaza sledi, da neposredno podporo vladi (graf 2.1) izreka le 28% respondentov, 6% je neopredeljenih, preostali (66%) pa vlade ne podpirajo; dalje, iz vprašanja o »odnosu do nadaljnje usode vlade« (graf 2.5) sledi, da se 56% respondentov zavzema za njeno nadaljnje bolj odgovorno delo do konca mandata, preostali pa se opredeljujejo v prid odstopa mandatarja (17%) oz. razpis novih volitev (23%). Iz analize in strnjevanja obeh nizov

podatkov sledi, da značilna skupina vseh podpira vlado in pričakuje njeno nadaljnje delovanje oz. vlade sicer ne podpira, vendar dopušča njeno nadaljnje delovanje (graf 2.6)

Graf 2.6

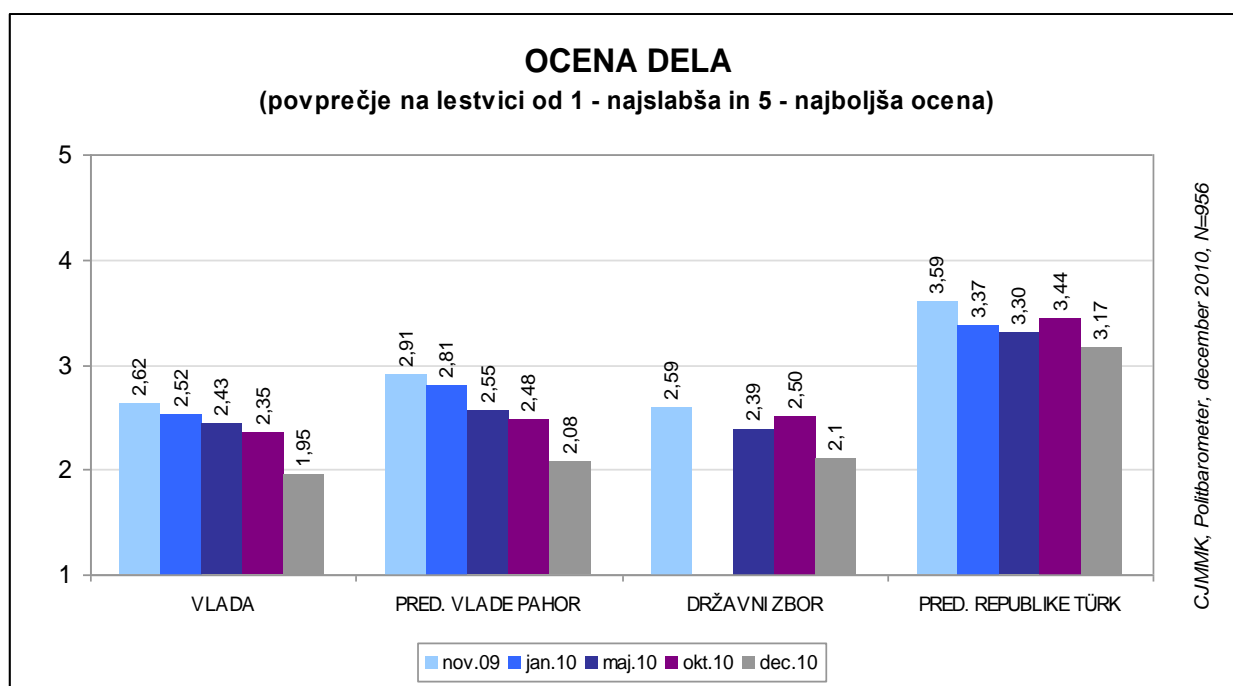
Na tej predpostavki smo oblikovali indeks odnosa do vlade, ki pokaže, da je dobre tri petine (61%) takih, ki vlado podpirajo ali ne, vendar predpostavljajo njeno nadaljnje delovanje, in slabi dve petini (39%) takih, ki se zavzemajo za odstop vlade oz. nove volitve. Ta zadnja zahteva prevladujoče izstopa med preferenti SNS (66%), SDS (60%) in desno opredeljenimi (54%). Vse preostale skupine se večinsko opredeljujejo v prid nadaljnjega boljšega delovanja vlade do konca mandata. To še posebej izstopa med preferenti SD (94%) in ZARES (76%), levo (76%) in sredinsko (68%) opredeljenimi, upokojenci (68%), samozaposlenimi (64%), respondenti iz starejše in najstarejše starostne skupine (62%; 72%) itd.

Slika o podpori vladi in opredeljevanje do njenega nadaljnjega delovanja v izmerjenem razpoloženju torej ni tako črna kot se zdi na prvi pogled.

3.0 OCENA USPEŠNOSTI DELOVANJA OSREDNJIH DRŽAVNIH ORGANOV

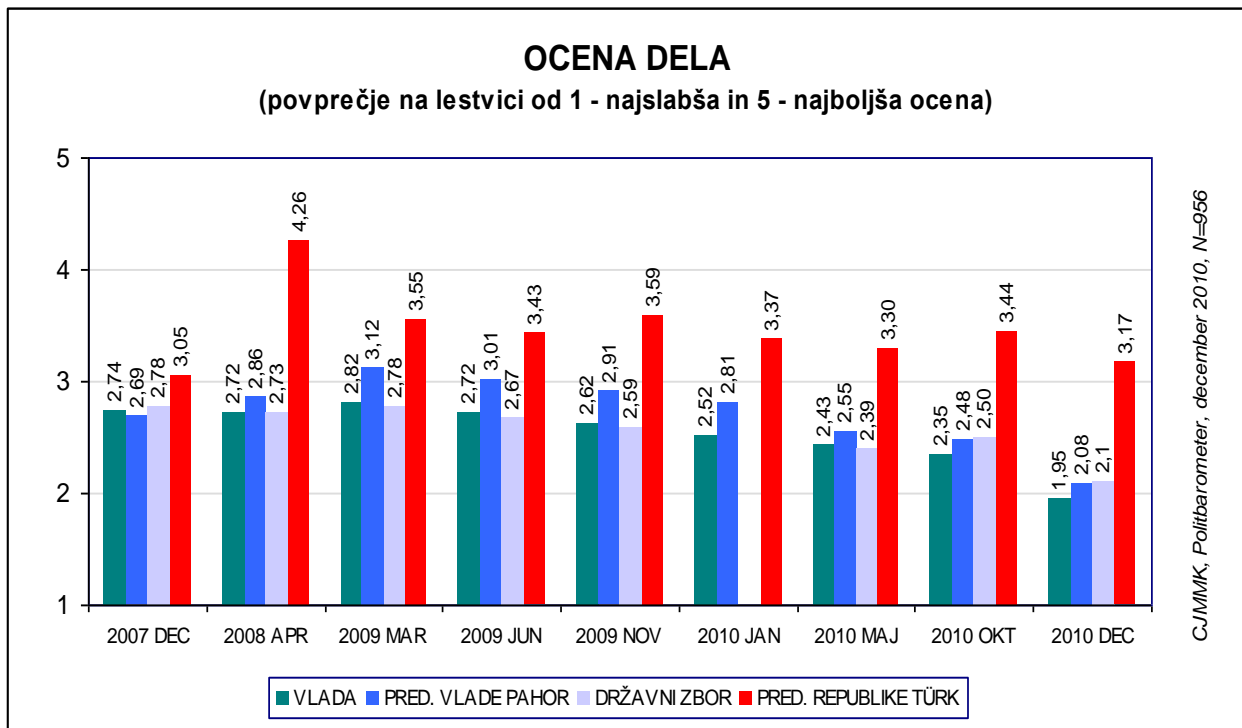
Tendence v opredeljevanju, ki se kažejo skozi zadovoljstvo z demokracijo in podporo vladi, se v celoti potrdijo tudi v ocenjevanju uspešnosti delovanja osrednjih državnih organov. V ocenjevanje uspešnosti delovanja osrednjih državnih organov smo tokrat vključili Vlado RS, Predsednika vlade, Državni zbor in Predsednika republike. Rezultate meritev v bližnji in daljni primerjavi prikazujejo grafi 3.1 do 3.3.

Graf 3.1

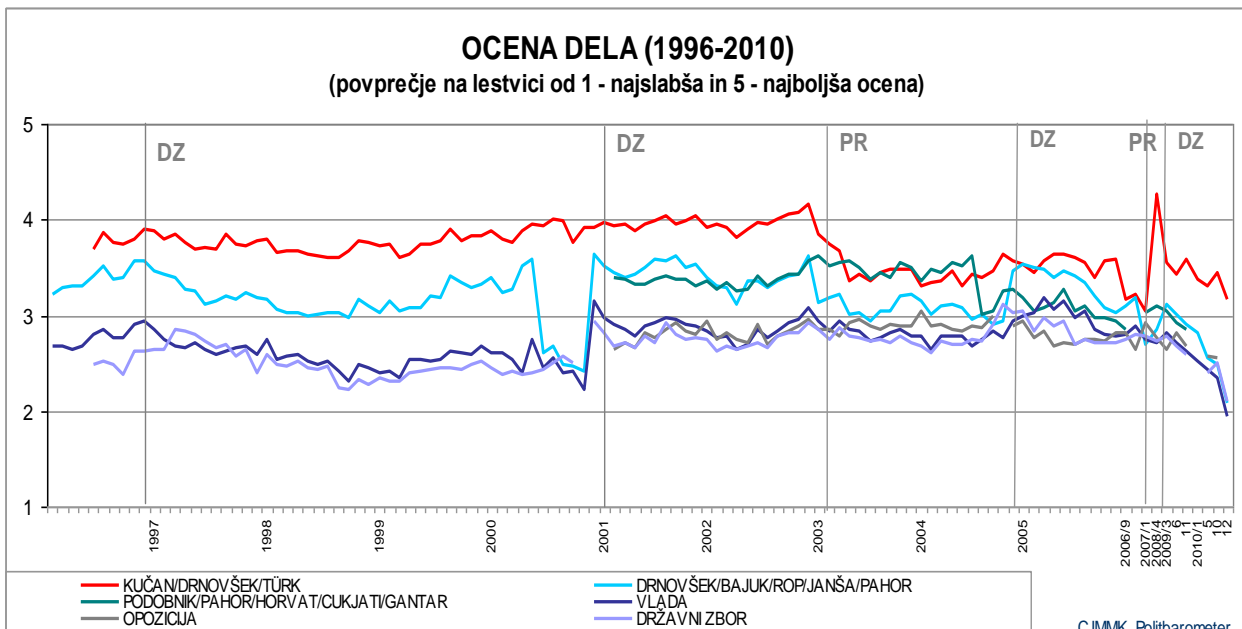

Vsem štirim opazovanim institucijam v bližnji primerjavi (marec 09 – oktober 10) tudi ob tokratni meritvi – in še bolj izrazito – upadejo ocene uspešnosti delovanja. To še posebej izrazito izstopa pri Vladi (iz 2.35 v oktobru na 1.95 v decembru), Državnem zboru (iz 2.50 v oktobru na 2.10 v decembru), pri Predsedniku vlade (iz 2.48 v oktobru na 2.08 v decembru), le pri Predsedniku republike je upad ocene nekaj nižji (iz 3.44 v oktobru na 3.17 v decembru) itd. Primerjava gibanja ocen Predsednika republike in srednjih vrednosti ocen preostalih treh institucij pokaže, da PR veskozi ohranja visoko prednost. Prednost je sicer najizrazitejša ob nastopu mandata (+1.49) – in ponovno ob tokratni meritvi (+1.13). Izrečene ocene uspešnosti preostalih treh ustanov so tokrat tako nizke, da je sicer najnižja odmerjena ocena uspešnosti PR izrazito visoka. Očitno pa je, da se tudi PR ne izogne trendu upadanja ocen uspešnosti delovanja.

Graf 3.2

Graf 3.3

4.0 ZAUPANJE V INSTITUCIJE SISTEMA

Dolgotrajna opazovanja »zaupanja v institucije« vseskozi – in še posebej meritve v obdobju 2003–2009 ter v zadnjem obdobju (2009–2010) – kažejo na »praznjenje« tega prostora. Čeprav gre pri tem tudi za splošen, svetovni in evropski trend, pa je upadanje zaupanja, še posebej v institucije političnega sistema, doseglo pri nas, v Sloveniji, skrajno spodnjo raven.

Tokratna meritev to ugotovitev še bolj izostri. Na dnu ranga z najnižjimi izmerami zaupanja doslej so politične stranke, vlada, predsednik vlade, državni zbor, sodišča, pa tudi cerkev itd. Med vsemi opazovanim institucijami ob zadnji meritvi le pri zdravstvu, Banki Slovenije in sindikatih ne opazimo značilnega upada zaupanja.

Zdi se, kot da ljudje nikomur več ne zaupajo, da vseprek prevladuje nezaupanje, kot da gre za splošno stanje duha v družbi. Pa vendarle to ni povsem res.

V tokratno meritev smo vključili tudi slovenske gasilce. Rezultat meritve pokaže, da so ljudje pripravljeni, sposobni izrehati zaupanje, tudi najvišje zaupanje. In tega so deležni slovenski gasilci: ob decembrski meritvi z oceno 4.60 (od 5.00 možnih). Ob prejšnjih meritvah pa so z visokim izmerjenim zaupanjem izstopali osebni zdravniki, pa tudi zdravstvo kot področje – in to celo v času ostrega zavračanja Zdravniške zbornice in njene predsednice. Visokih izrazov zaupanja so deležne tudi nadzorne ustanove države, pa tudi šolski sistem... in vojska, policija – in celo njen predstojnik... Gre vendarle za vprašanje prevladujoče politične kulture in njenih nosilcev, ki so ugnezdjeni v politične institucije – in jih ljudje zavračajo. Pri tem gre tudi za primere in primerke ponavljajočega se, skrajno sprevrženega, resnicozavračajočega delovanja nekaterih skupin in posameznikov (politikov), ki s svojimi populizmi ob podpori medijev doživljajo celo javnomnensjske aklamacije. In to sprevrča predstave ljudi o tem, kdo in zakaj je vreden zaupanja.

Torej, za izražanje zaupanja ob tokratni meritvi, glede na predhodne meritve, je značilen splošen upad. To se kaže tudi v odnosu do Predsednika republike, do slovenske vojske, do šolstva, do EU – torej do ustanov, ki so sicer še vedno visoko v rangu zaupanja.

4.1 Ne-zaupanje v osrednje državne in družbene institucije: aktualna meritev in bližnje primerjave

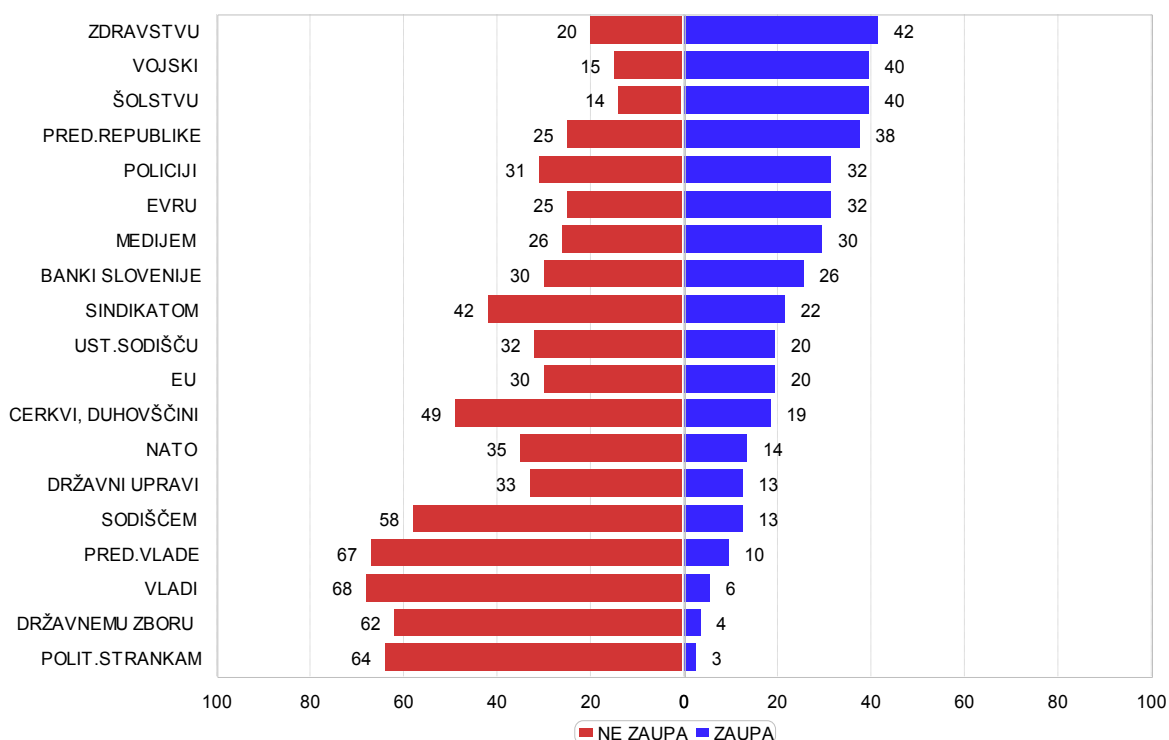
V temelju delujočega demokratičnega sistema je zaupanje državljanov oz. volilnega telesa v institucije sistema. Prevladujoča značilnost političnih praks in odnosov v aktualnem razvoju demokratičnih sistemov pa je vse izrazitejše, pogosto prevladujoče nezaupanje volivcev v politične institucije. To še posebej velja za politične stranke, njihove »personalizacije« politike, pa tudi za odnos do parlamentov, vlad itd.

Raziskovanje zaupanja v politične institucije je trajnica projekta Politbarometer vse od njegove zasnove (1996) dalje. V okviru longitudinalnega projekta opazujemo in merimo s pomočjo 5-stopenjske lestvice zaupanja v ustanove, prikazane v grafu 4.1, ki ponazarja rezultate decembrske meritve.

Graf 4.1

ZAUPANJE V OSREDNJE DRŽAVNE IN DRUŽBENE USTANOVE

(seštevek odgovorov: "1-splošno ne zaupa" + "2-ne zaupa" in "4-zaupa" + "5-povsem zaupa")

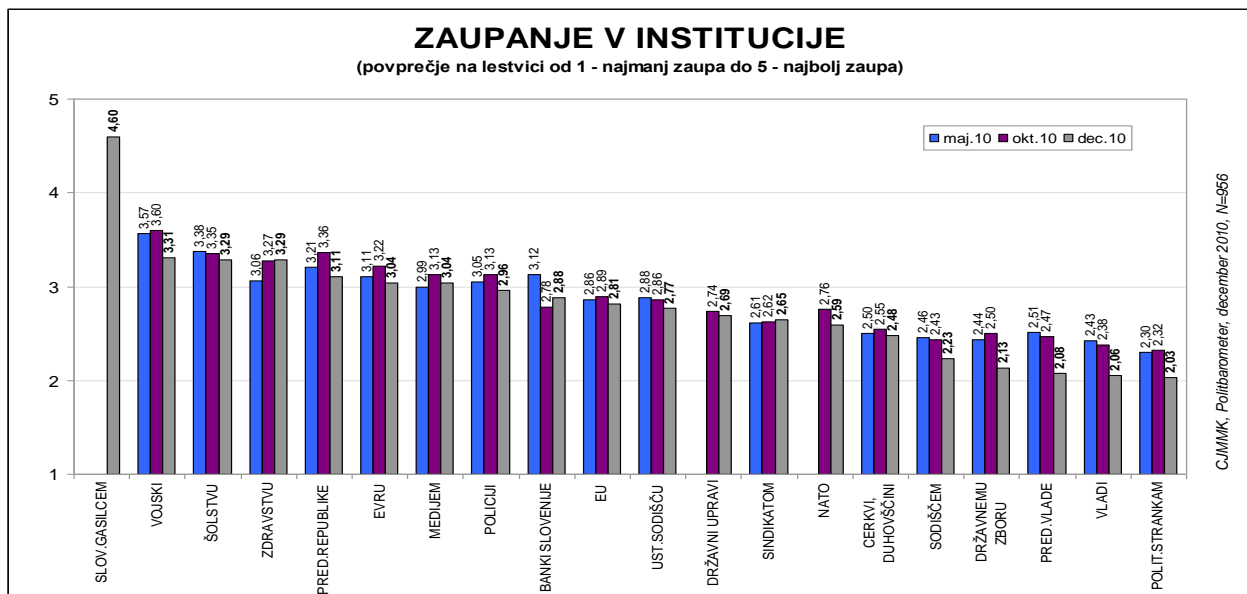

CJMMK, POLITBAROMETER, december 2010, N=956

Med institucije z najvišjimi deleži zaupanja se uvrstijo: zdravstvo, vojska, šolstvo, Predsednik republike itd, na dno ranga pa vse preostale osrednje politične ustanove, pri čemer še posebej izstopajo politične stranke, ki se v rang umeščajo z vsega 3% izraženega zaupanja. Nizko se umeščajo še Državni zbor (4%), Vlada RS (6%), sodišča (13%), državna uprava (13%), predsednik vlade (10%) itd. Graf 4.1 jasno nakaže visoko oz. sorazmerno visoko umestitev v rangu za: policijo (32%), Evro (32%) in medije (30%). Hkrati nas grafična predstavitev rezultatov opozarja na visoke oz. sorazmerno visoke deleže izraženega nezaupanja do sodišč (58%), Državnega zbora (62%), predsednika vlade (67%), celotne vlade (68%), političnih strank (64%), pa tudi do cerkve in duhovščine (49%), sindikatov (42%) itd.

Graf 4.2 dodatno ilustrira izrekanje zaupanja – v primerjavi treh meritev (maj-oktober-december 2010). Pri vseh opazovanih ustanovah zaznamo bolj ali manj izrazit upad ocen (srednjih vrednosti), razen pri zdravstvu, Banki Slovenije in sindikatih.

Graf 4.2

4.2 Zaupanje v institucije – vpogled v analizo

Izražanje zaupanja v vse osrednje državne institucije iz gornjega prikaza (graf 4.2) je močno podvrženo strankarski oz. nazorski presoji. To je ugotovitev, ki jo prejkoslej potrjujejo vse parcialne analize v okviru Politbarometra oz. druge raziskave tega vidika – in to kljub dejstvu, da v izražanju podpor, zadovoljstev, ocen delovanja in zaupanja v zadnjem obdobju v celoti negativne ocene preplavljajo pozitivno razpoloženje. To še posebej velja na točki zaupanja političnim strankam, pa tudi Državnemu zboru, vladi, sodiščem, predsedniku vlade, med civilno-družbenimi pa še posebej cerkvi in duhovščini – in ob zadnjih dveh meritvah tudi Banki Slovenije (v primerjavi z majske meritvijo). Za prevladujoč odnos do političnih strank bi vsaj na tej, splošni ravni, lahko uporabili oznako »zaničevanje strank« in morda celo pojav označili kot »zaničevanje« političnih institucij nasploh. To vzpodbuja razpravo o procesih demokratizacije pri nas in v svetu t. i. zahodnih demokracij, o krizi demokratičnih sistemov oz. o »krizi demokracije«.

Pri presoji odnosa volilnega telesa do strank pa se ne smemo opirati zgolj na meritev »zaupanja«, temveč moramo premakniti opazovanje še na druge, manj abstraktne ravni opazovanja tega odnosa. Že dejstvo, ki je nakazano skozi to poročilo, velika »partijnost« v opredeljevanju do družbenih in političnih razmer oz. zavzemanju stališč, kaže tudi na možnost drugačne interpretacije. Ljudje stranke na sploh zavračajo, jim ne zaupajo, a med njimi izbirajo, jih preferirajo, za njihove kandidate volijo, sprejemajo njihove politične usmeritve, podlegajo njihovim pristranim interpretacijam razmer, ob vsej zapostavljenosti pa se čutijo po »svojih« strankah zastopane itd, itd.

Pregleda obsežnega analitičnega gradiva iz obsega raziskave »zaupanja« na tem mestu ne bomo opravili, temveč se bomo omejili le na prikaz izbranih institucij: npr. ob predsedniku vlade, Predsedniku republike iz nabora političnih institucij, ter ob cerkvi in duhovščini iz nabora civilno-družbenih ustanov. Vpogled v graf 4.1 pokaže, da predsednik vlade in cerkev z duhovščino vežeta nase visoke deleže nezaupanja, Predsednik republike pa visok delež zaupanja. V kakšni meri nazorska (levo-desna) opredeljenost sodoloča izražanje zaupanja v omenjene tri ustanove, nakaže spodnja številčna skica, ki vsebuje navedbe o zaupanju (vrednosti 4+5 na lestvici 1–5) oz. nezaupanju (vrednosti 1+2), kot ga izražajo levo-desno samoopredeljeni.

Skica: Vpliv levo-desne opredeljenosti na izražanje ne-zaupanja (v%)

		Levo opredeljeni		Desno opredeljeni		Vsi	
		okt.	dec.	okt.	dec.	okt.	dec.
Predsednik republike	zaupa	78	54	37	24	51	38
	ne zaupa	8	16	36	31	22	26
Predsednik vlade	zaupa	33	19	12	6	19	10
	ne zaupa	32	59	70	70	51	67
Cerkev in duhovščina	zaupa	18	11	33	38	23	18
	ne zaupa	57	61	28	38	45	48

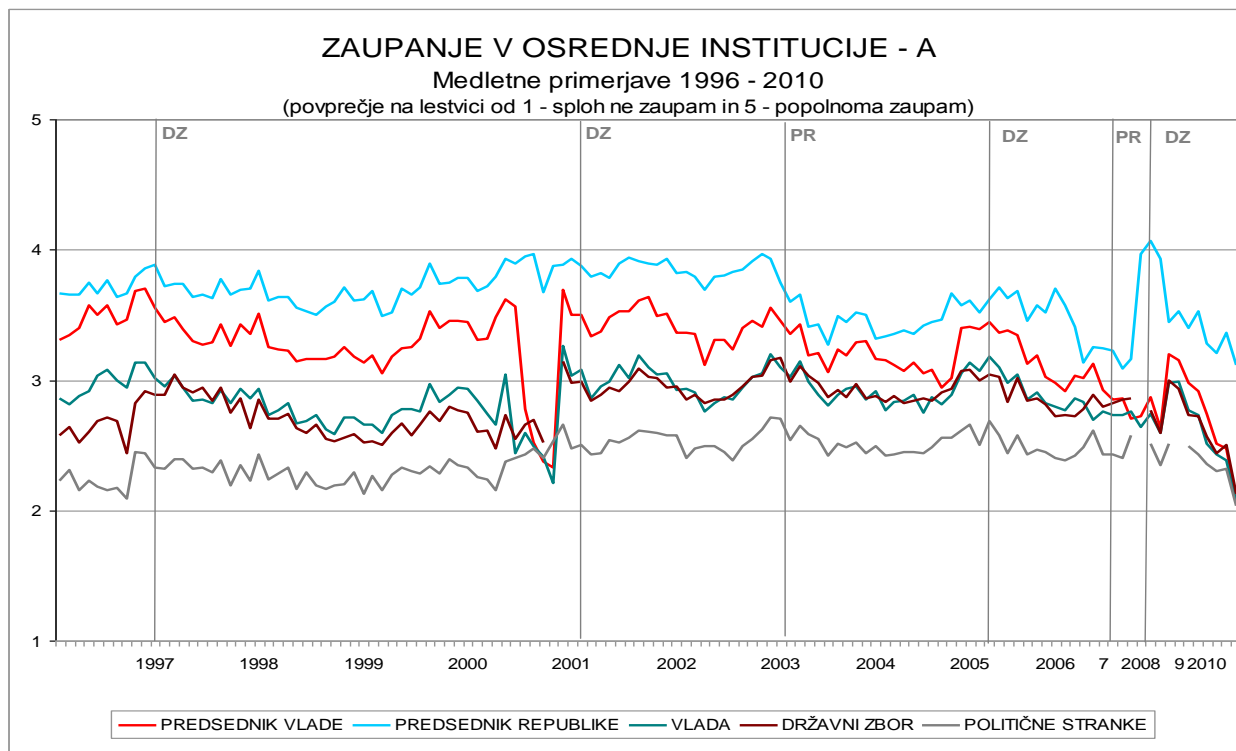
Nazorska opredeljenost, indicirana ne le na osnovi levo-desne samoopredelitev, temveč tudi na osnovi izrekanja pripadnosti koalicijskim oz. opozicijskim strankam oz. posamičnim med njimi ter na osnovi izrekanja ne-vernosti, močno, daleč najbolj pogojuje izražanje zaupanja v izbrane in tudi v vrsto drugih osrednjih ustanov države in družbe. Vpliv strankarske oz. koalicijsko-opozicijske opredeljenosti se izrazi še bolj, vpliv verske opredeljenosti pa s spreminjajočimi učinki – tudi v odnosu do cerkve in duhovščine. Tako verni v oktobru cerkvi v večji meri zaupajo (oktobra: 39%; decembra: 33%) kot desno opredeljeni (oktobra: 33%; decembra: 38%) ali kot preferenti opozicijskih strank (oktobra: 27%; decembra: 37%), v decembru pa manj, itd, itd. Gornja skica pa nas opozori na upadanje zaupanja (oktober/december) in predvsem ponazori drastičen dvig nezaupanja in upad zaupanja (npr. predsedniku vlade) v opazovanih »nazorskih skupinah«.

4.3 Medčasovne primerjave

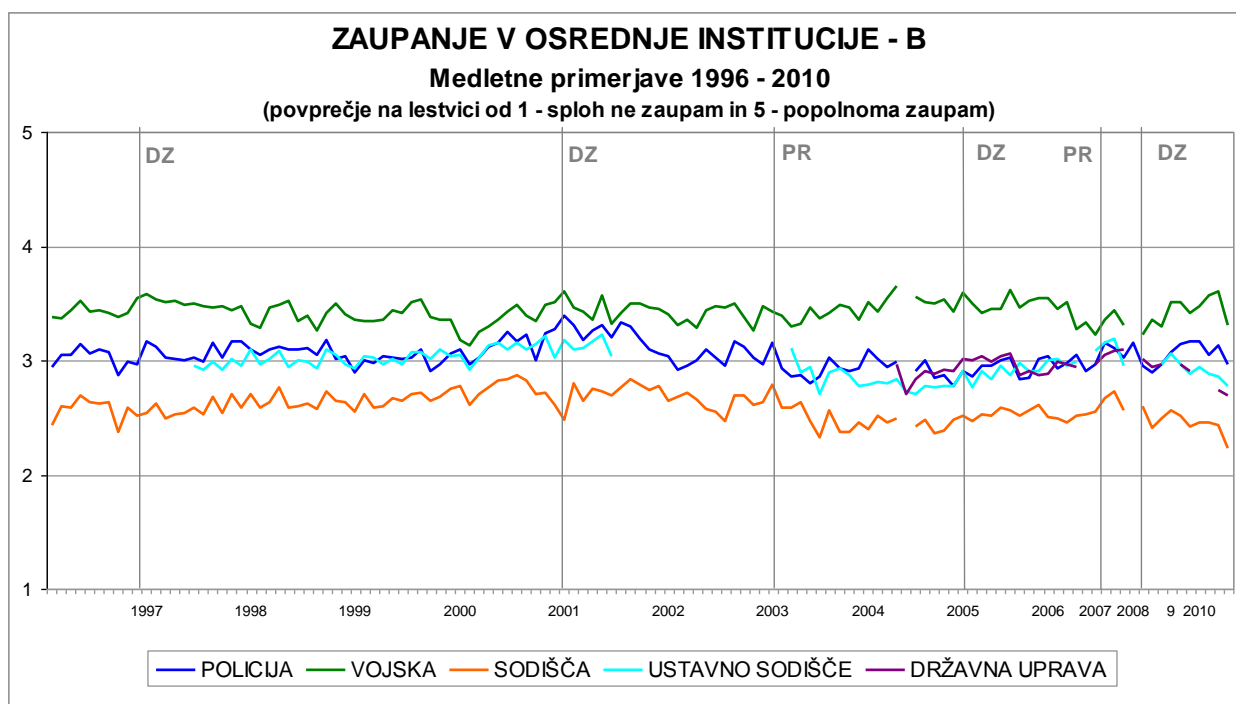
V nadaljnjih štirih grafih (4.3–4.6) je prikazan časovni potek izražanja zaupanja v iste institucije, razporejene po skupinah. Pokaže se sočasnost gibanja zaupanja s političnimi mandati, za skupini institucij B in C (grafa 4.4 in 4.5) pa velja, da se vseskozi umeščajo

relativno stabilno, z manjšimi in krajšimi odkloni navzgor (npr. vojska v zadnjem obdobju) oz. navzdol (cerkev in duhovščina po letu 2006) in neodvisno od mandatnih ciklusov.

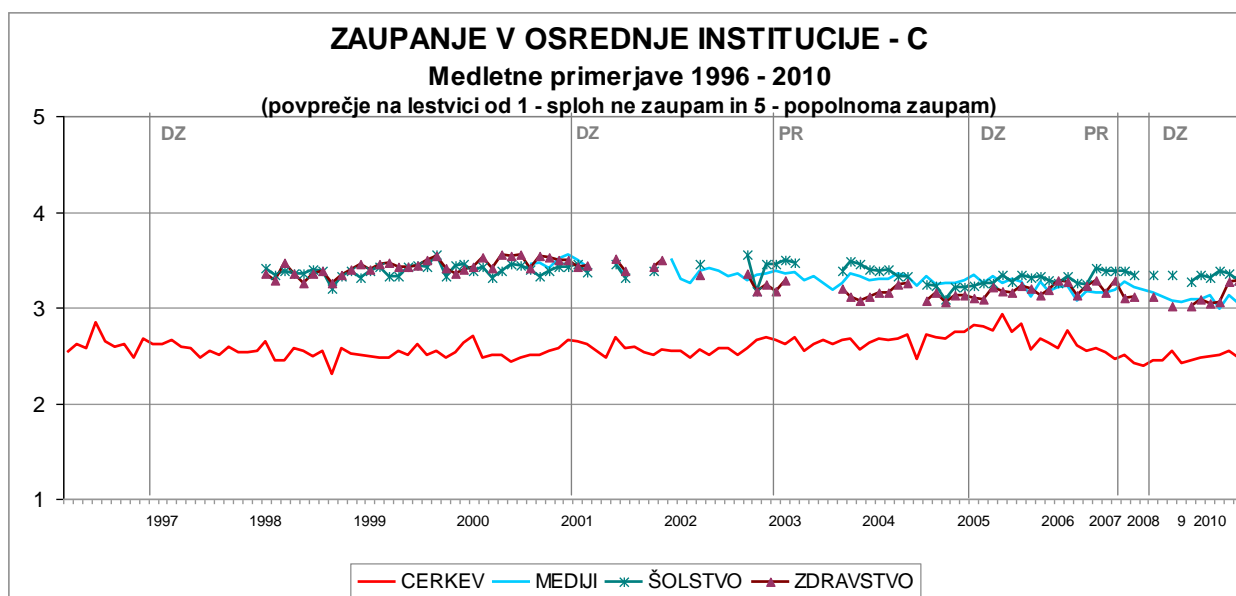
Graf 4.3

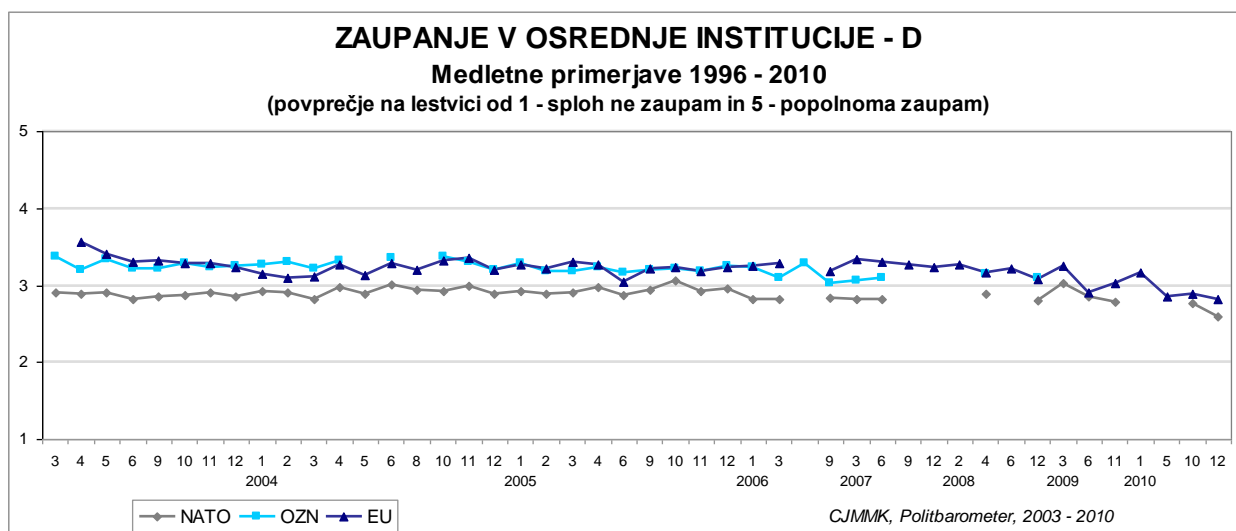
Graf 4.4

Graf 4.5

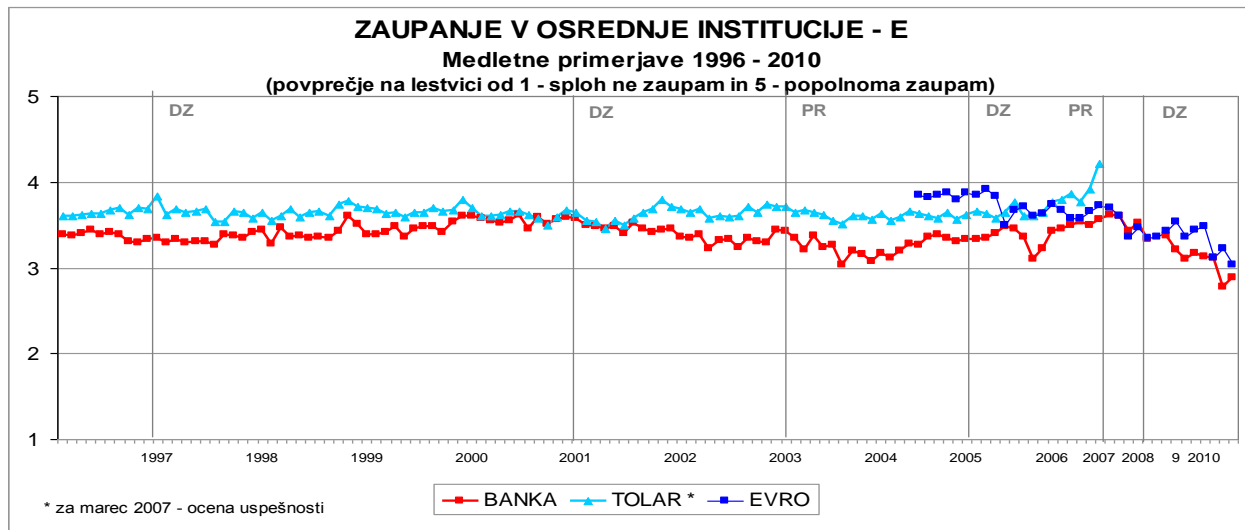
Graf 4.6

4.4 Zaupanje: Evro, Banka Slovenije

Najizrazitejši aktualni odklon, vzgib v smeri upadanja zaupanja zaznamo pri Banki Slovenije in Evru.

Graf 4.7

Pogled v analizo, ki pojasni padajoči trend zaupanja Banki Sloveniji (ki se je tokrat sicer zaustavil), pokaže, da v decembru s povečanim deležem nezaupanja izstopajo predvsem naslednje skupine: stari od 46 do 60 let (39%), najstarejši (61 let in več: 37%), zaposleni v gospodarstvu (36%), visoko in višje izobraženi (33%), upokojenci (38%), levo samoopredeljeni (32%) itd. Izražanje nezaupanja Banki Sloveniji je ob tokratni meritvi sicer manj izrazito kot v oktobru. Pri tem se seveda postavi vprašanje, ali so respondenti, ki izrekajo svoja mnenja, dovolj seznanjeni z vlogo Banke Slovenije v nacionalnem finančnem sistemu. Verjetneje je, da izražanje zaupanja »Banki Slovenije« ustreza neki medli, splošni predstavi o tej instituciji kot reprezentantu bančnega sistema in razmerij v tem prostoru. Nesigurnost, ki se oblikuje v javnosti glede stabilnosti posameznih komercialnih bank, predvsem NLB ob potrebi po dokapitalizaciji, ob vprašanju o obremenjevanju davkoplačevalskih virov za njihovo ohranjanje, ob vprašanju varnosti vlog občanov po izteku roka državne garancije, itd., itd., zmanjšuje zaupanje v »Banko Slovenije«. Bolj kot odnos do Banke Slovenije je to izraz nezaupanja v celoten finančno-bančni sistem v razmerah aktualne finančne, gospodarske in družbene krize.

Analiza tudi potrdi, da Banki Slovenije tudi tokrat bolj zaupajo najmlajši (40%), dijaki in študenti (46%), preferenti SD (37%), brezposelni (44%), najmanj pa najstarejši in najstarejši (29%; 37%), upokojenci (38%), preferenti Desus (43%) itd.

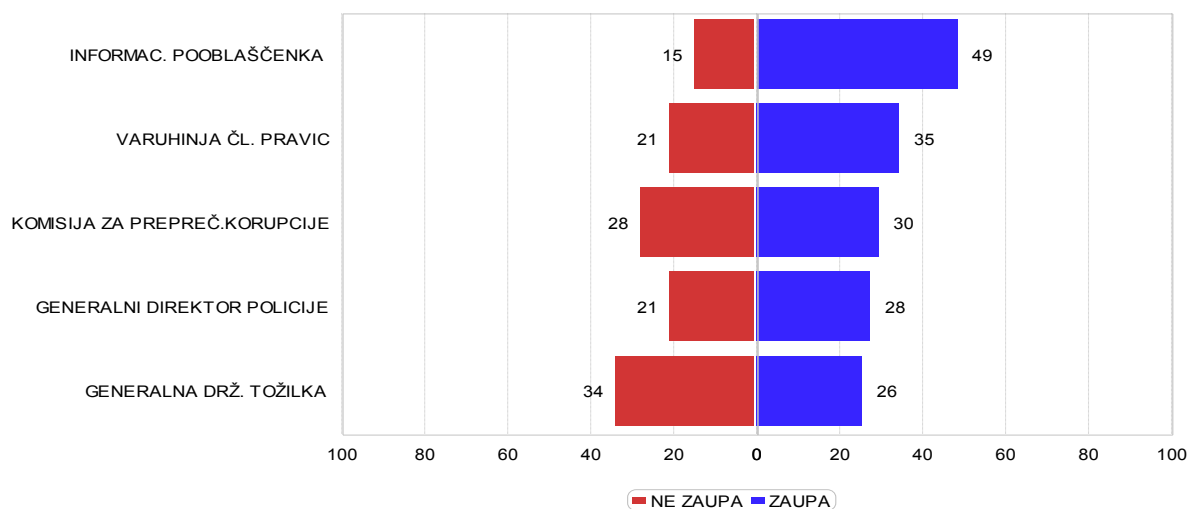
4.5 Izražanje zaupanja v nadzorne institucije sistema

Šele v zadnjem obdobju Politbarometer vključuje tudi ocene zaupanja v nadzorne institucije sistema, med njimi v Varuha človekovih pravic, Komisijo za preprečevanje korupcije, Informacijskega pooblaščenca, Generalnega državnega tožilca in Generalnega direktorja policije. Rezultati zadnje meritve so prikazani v grafu 4.8.

Graf 4.8

ZAUPANJE V NADZORNE INSTITUCIJE

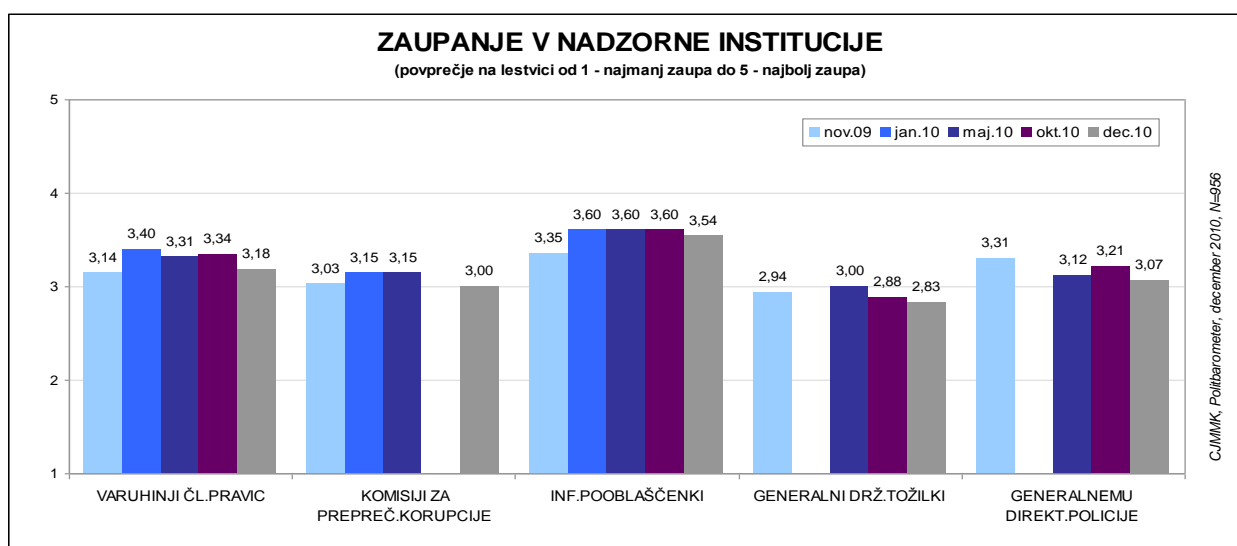
(seštevek odgovorov: "1-sploš ne zaupa"+"2-ne zaupa" in "4-zaupa"+"5-povsem zaupa")

CJMMK, POLITBAROMETER, december 2010, N=956

Tri od petih v opazovanje vključenih nadzornih institucij zberejo značilno (štiri do dvakrat več) zaupanja kot nezaupanja. To velja za Informacijsko pooblaščenko (44% – 14%), za Varuhinjo človekovih pravic (35% – 21%) in za Generalnega direktorja policije (27% – 21%). Generalna državna tožilka v tej skupini odstopa od povprečij, saj zbere več izrazov nezaupanja (36%) kot zaupanja (26%), medtem ko Komisija za preprečevanje korupcije (v novi sestavi) doseže izenačena deleža zaupanja (28%) in nezaupanja (28%). Časovni potek izražanja zaupanja v to skupino institucij ilustrira graf 4.9, ki pritrjuje ugotovitvi o visoko stabilni pozitivni umestitvi le-teh v javnem mnenju, z izjemo Generalnega državnega tožilca.

Graf 4.9

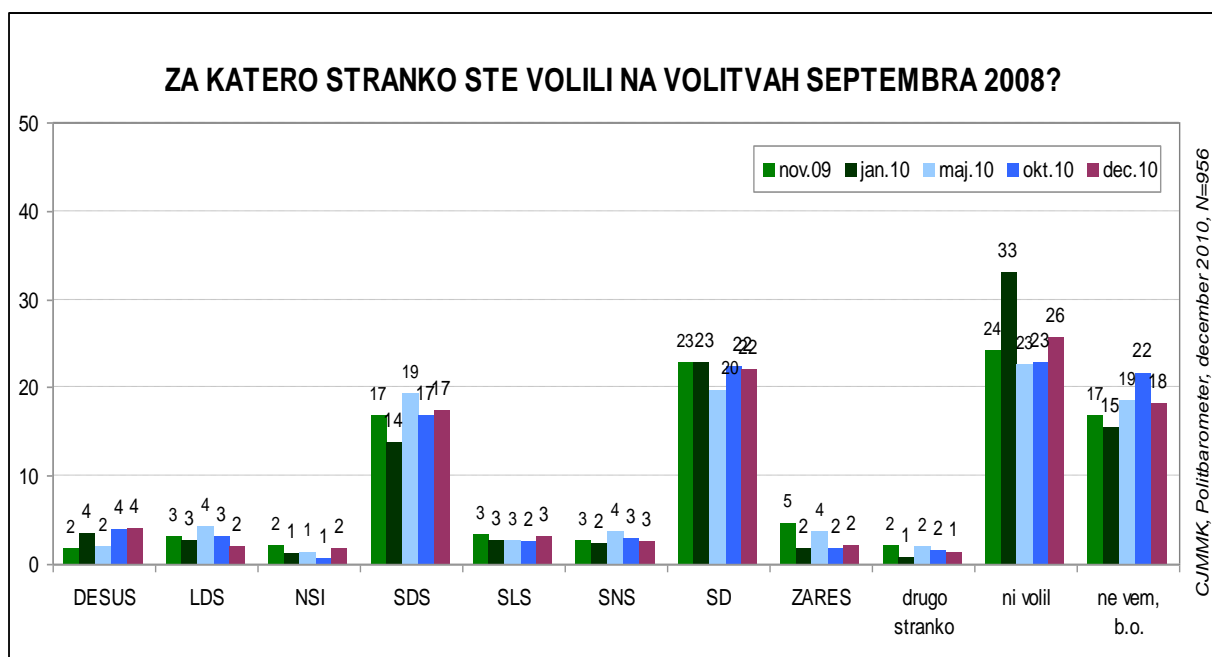
CJMMK, Politbarometer, december 2010, N=956

5.0 STRANKARSKA OPREDELJEVANJA

5.1 Retrospektiva: volilna ravnanja 2008

Vprašanje o volilnem ravnanju respondentov na zadnjih volitvah v DZ, tokrat o volilnem ravnanju septembra 2008, sodi v železni repertoar PB – kot intervenirajoča spremenljivka. Odgovori na vprašanje kažejo aktualno »projekcijo« volilnih ravnanj respondentov, ki se oblikuje na osnovi vsaj treh okoliščin: dejanskega volilnega ravnanja ob zadnjih volitvah v DZ (2008: pred dvema letoma), predelave »spomina o ravnanju« pod vplivom aktualnega vrednotenja političnih in strankarskih razmerij ter spomina na lastno volilno ravnanje. V grafu 5.1 so prikazani odgovori na to vprašanje, podani v času november 2009 – december 2010.

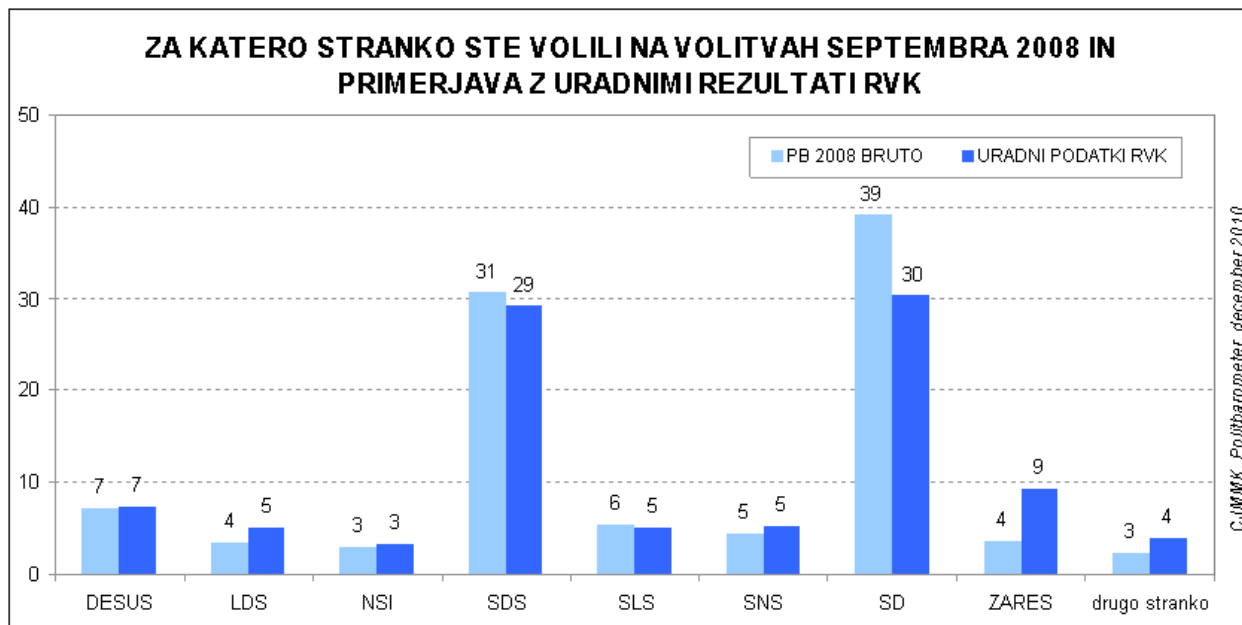
Graf 5.1

Predvsem je očitno, da spomin vzorčnih skupin PB, zajetih v tem časovnem obdobju »variira«, vendar v osnovi ponuja sprejemljivo razpršitev. Najbolj izstopajo variacije v deležih odgovorov »ni volil, ne ve, kako je volil oz. b.o.«. Delež domnevnih volivcev na volitvah v DZ 2008 dosega na osnovi tokratnih izjav 76%. Delež tistih, ki se spomnijo, za katero stranko so glasovali, se giblje v obsegu od 41% do 48%. Preostala konfiguracija odgovorov sicer ustreza rezultatom volitev v DZ 2008, pokaže pa se, da je »moč spomina« močno upadla še posebej pri manjših strankah (Zares, LDS), pa tudi razmerja med velikimi niso skladna z volilnimi izidi. Graf 5.1.1 ta odstopanja ponazarja s primerjavo rezultatov volitev 2008 na priklíc (PB december 2010) in uradnih rezultatov državnozborskih volitev v septembru 2008. Najprej je očitno, da spomin o udeležbi na volitvah popušča in da je bila udeležba na volitvah znatno nižja (63%) in da je tistih, ki se spomnijo voljenih strank, še manj (56%). Iz grafičnega prikaza sledi, da respondentom bolj »popušča« spomin predvsem ob treh

koalicijskih strankah, ki so kot odgovorne za izvršno oblast izpostavljene kritiki in jim preferenčna podpora upada. Relativno to najbolj izstopi pri stranki Zares, saj navedbe za dve tretjini zaostajajo za dejanskim volilnim rezultatom (volitve 2008: 9%; navedbe 2010: 4%). Manjše zaostajanje je vidno tudi ob LDS in SDS, izrazito pa ob SD.

Graf 5.1.1

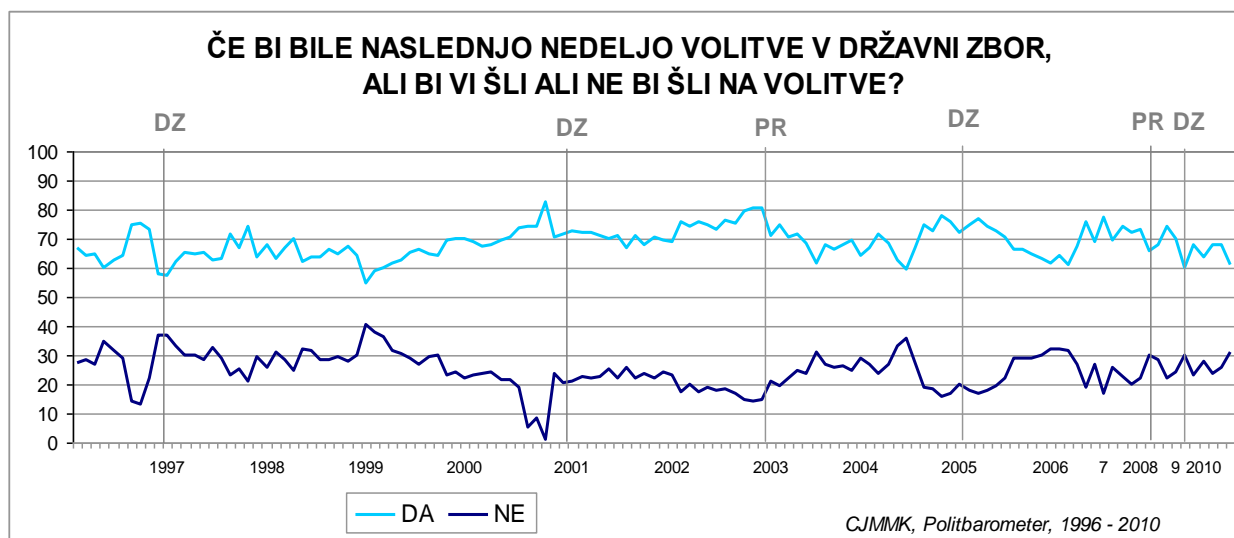

»Preteklo volilno ravnanje« torej ni predvsem »napoved« izida preteklih volitev, temveč predvsem nakazuje trdnost oz. spremenljivost opredeljevanj respondentov do strank. To bomo pokazali v nadaljevanju poročila.

5.2 Pripravljenost udeležiti se volitev

Vprašanje o »pripravljenosti udeležbe na volitvah« služi kot vstop v ugotavljanje odnosa do strank. Le respondentu, ki izrazi pripravljenost udeležiti se volitev, je mogoče vprašati, »za katero stranko bo volil«. Gre torej za filter, ki pa ohranja tudi samostojen pomen. Nakazuje namreč »napetost« oz. politično klimo. Iz grafa 5.2 lahko razberemo, da pripravljenost za udeležbo narašča s približevanjem termina državnoborskih oz. predsedniških volitev oz. upada z odmikom od njih. Trenutna situacija, dve leti po volitvah v DZ, kaže nizek odziv, to pa sicer ustreza tudi splošnemu razpoloženju.

Graf 5.2

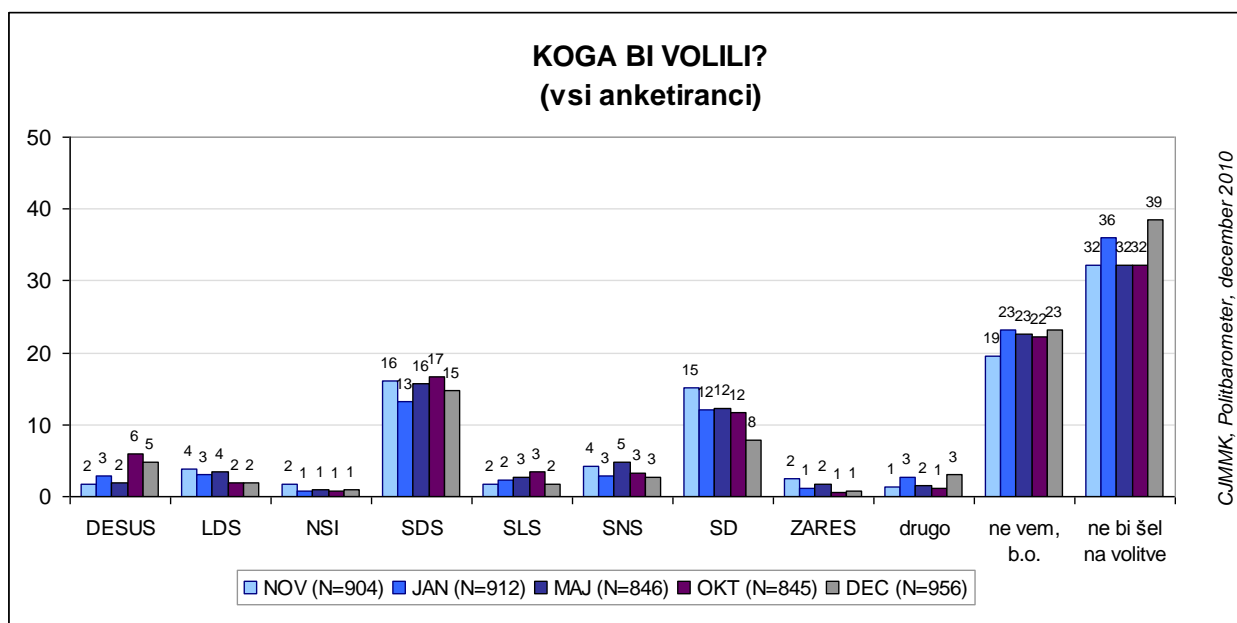
Slabi dve tretjini (62%) vseh respondentov izraža pripravljenost udeležiti se volitev. Višjo volilno pripravljenost kažejo respondenti iz višjih starostnih skupin (npr. 46 do 60 let: 69%), višje, visoko izobraženi (69%), zaposleni v negospodarstvu (67%), respondenti iz večjih mest (74%), levo oz. desno samoopredeljeni (69%), preferenti desnega trojčka (87%), še posebej SDS (90%), izraziteje kot preferenti levega trojčka (81%) in med njimi preferenti SD (84%) itd.

Med vsemi respondenti je slaba tretjina (31%) takih, ki pravijo, da ne bi šli na volitve. Med njimi izstopajo najmlajši (do 30 let: 37%), le z osnovno šolo (38%), zaposleni v gospodarstvu (38%), študentje, dijaki (38%), neverni (38%), do strank neopredeljeni (48%!) itd. Potrdi se, da je nižja volilna pripravljenost predvsem izraz nizke stopnje informiranosti in nezanimanje za politiko...

5.3 Za katero stranko bi volili – presek in retrospektiva?

Vsem, ki pritrdilno odgovorijo na predhodno vprašanje, zastavljamo vprašanje »Za katero stranko bi volili?«. Rezultat aktualne meritve in bližnji pogled na predhodne meritve je podan v grafih 5.3 in 5.4.

Graf 5.3

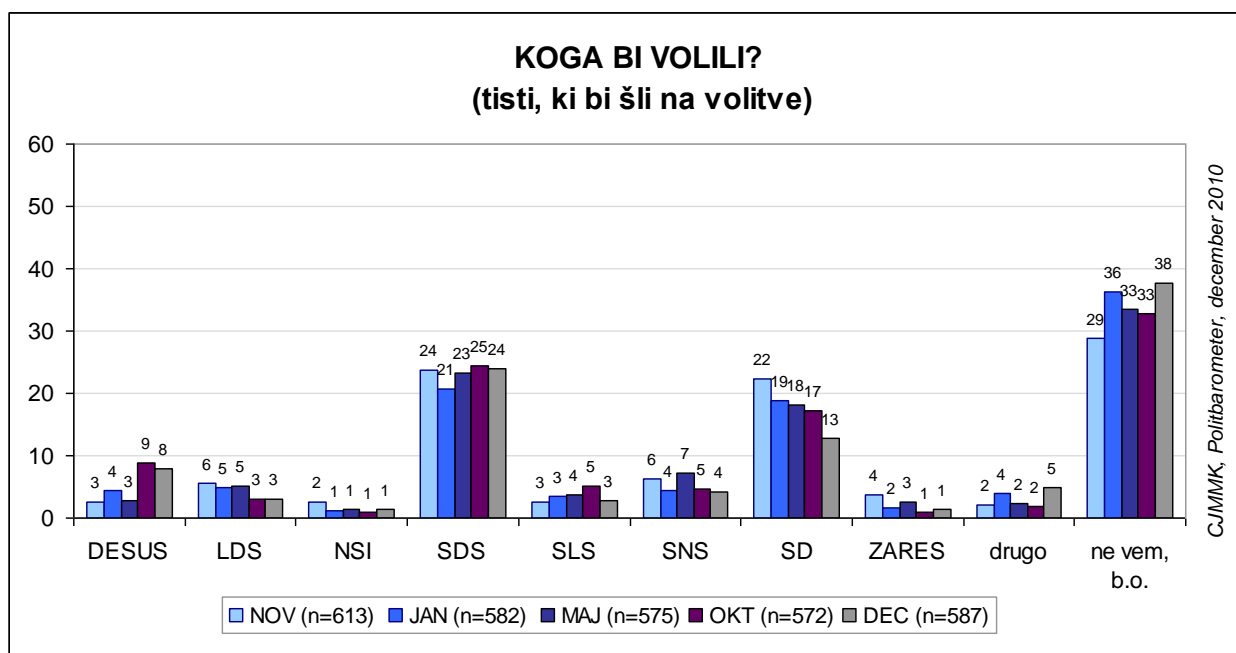

Graf 5.3 prikazuje opredeljevanje respondentov – v polnem obsegu vsakokratnega vzorca. Tokrat, v decembru 2010, je »bi volil stranko« navedlo le slabi dve petini (38%) vseh respondentov. Poleg tistih, ki »ne bi šli na volitve« (39%), se torej oblikuje skupina, približno četrtina (23%) vseh respondentov, ki niso pripravljeni, niso sposobni odgovoriti z navedbo konkretne stranke.

Delež teh sicer v bližnji primerjavi niha (od 51% v novembru 2009 do 62% v decembru 2010), vendar je v osnovi vseskozi visok. Na osnovi rezultatov meritev PB skozi dolgo obdobje je očitno, da se znaten del vseh ni pripravljen opredeljevati oz. izbirati med političnimi strankami.

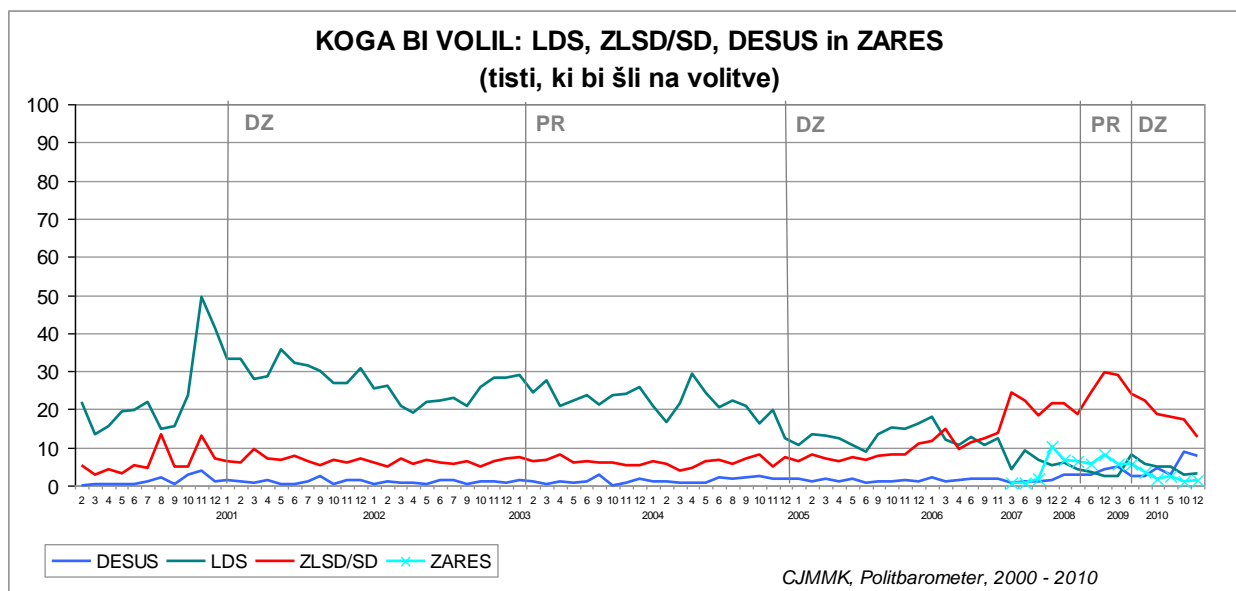
Graf 5.4 prikazuje razpršitev odgovorov na vprašanje »bi volil« zgolj v skupini »udeležencev« volitev. Tudi znotraj te skupine se pokaže neopredeljenost do strank kot ključna značilnost. Delež neopredeljenih v bližnji primerjavi niha (od 25% novembra lani do 38% decembra letos). Sicer pa graf razkriva konfiguracijo oz. trende opredeljevanja do strank kot relativno stabilne. SDS tako dosega približno četrtino vseh opredelitev, SD nakazuje izrazit trend upadanja (od 22% do 13%), Zares, NSI nakazuje ta trend izginjanja, DESUS nakazuje visok vzpon ob zadnjih dveh meritvah itd.

Graf 5.4

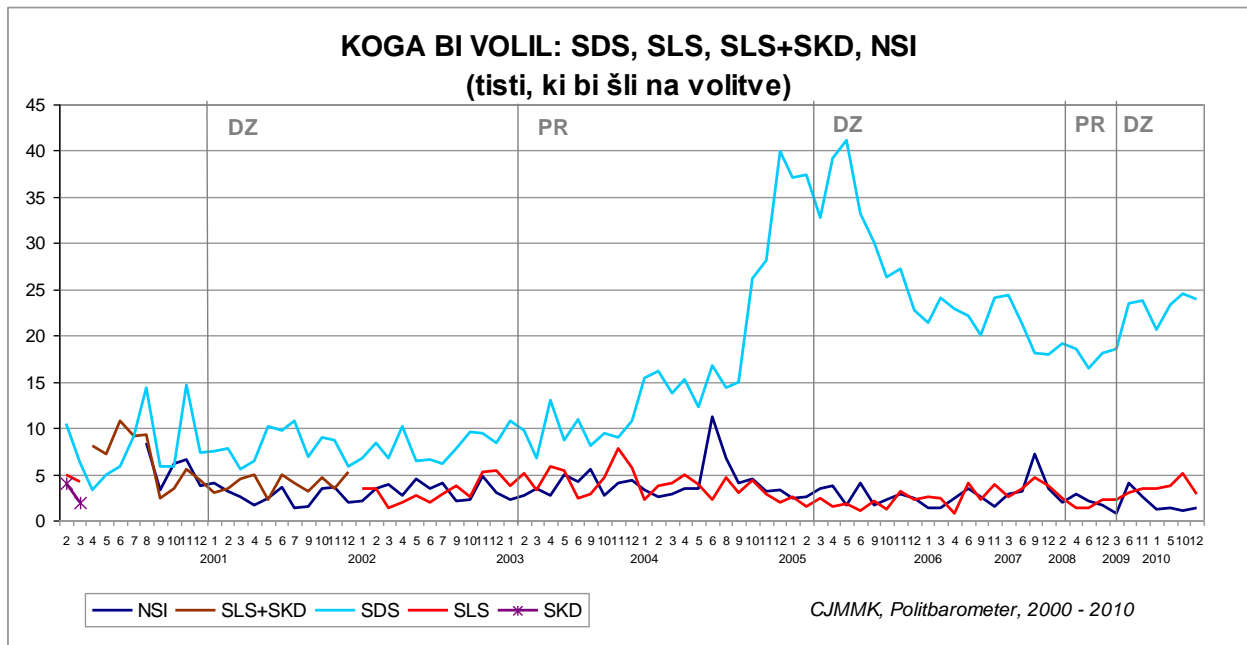

Kako takšno »bi volik« opredeljevanje poteka v času PB meritev 2000–2010, ilustrirajo grafi 5.5 do 5.8.

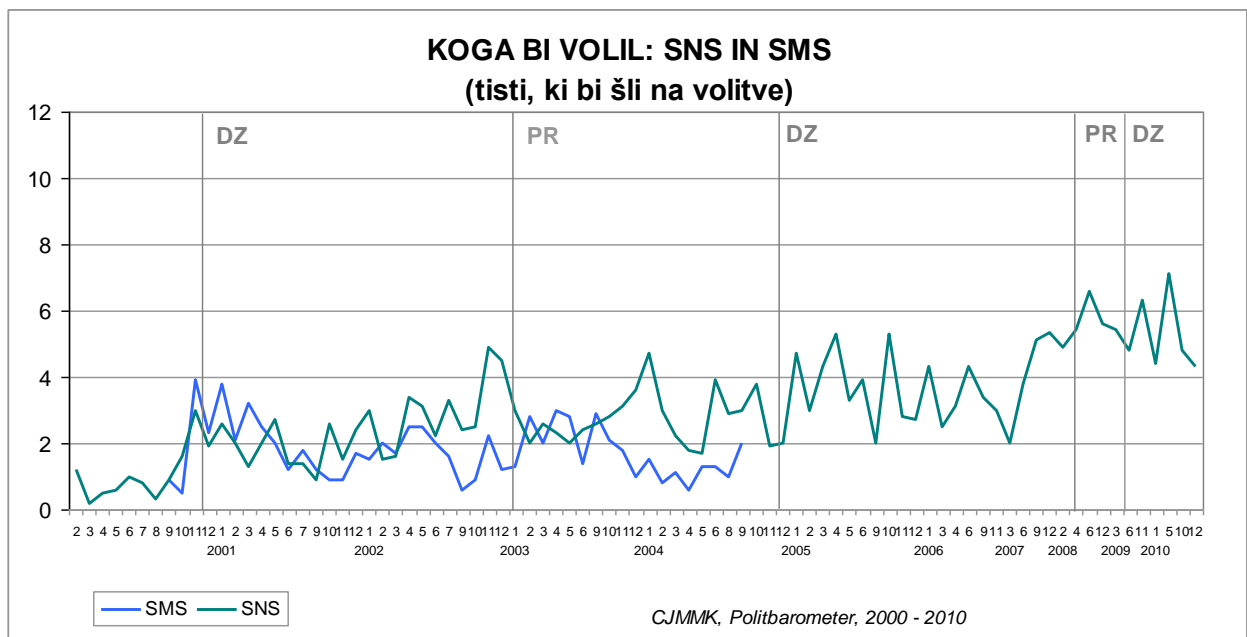
Graf 5.5

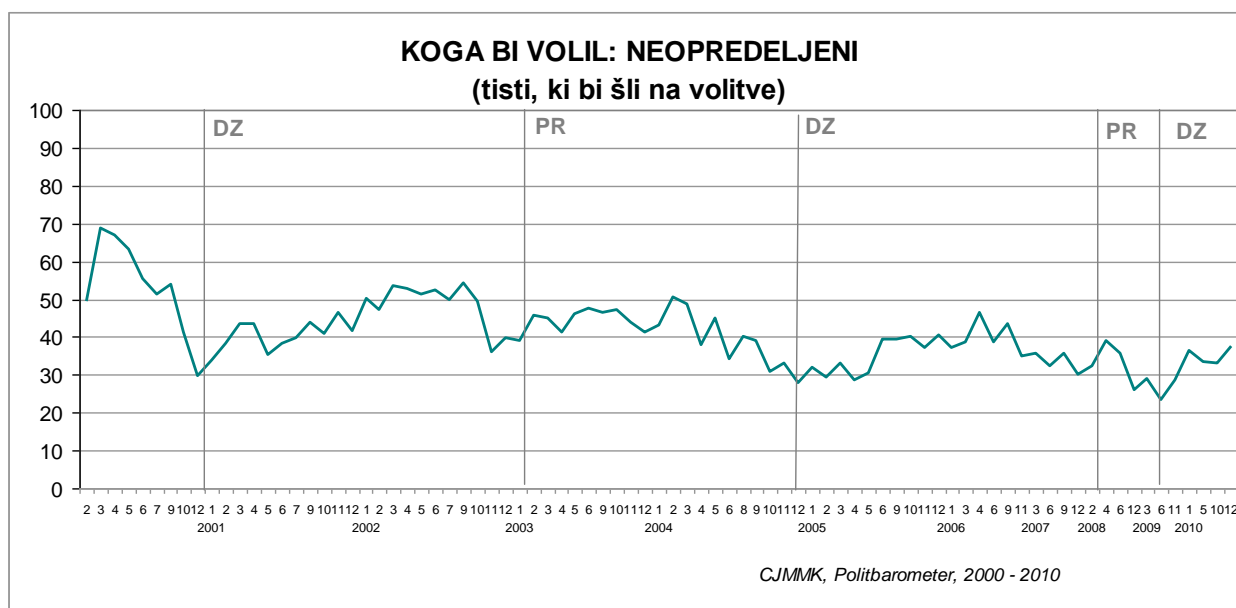
Graf 5.6

Graf 5.7

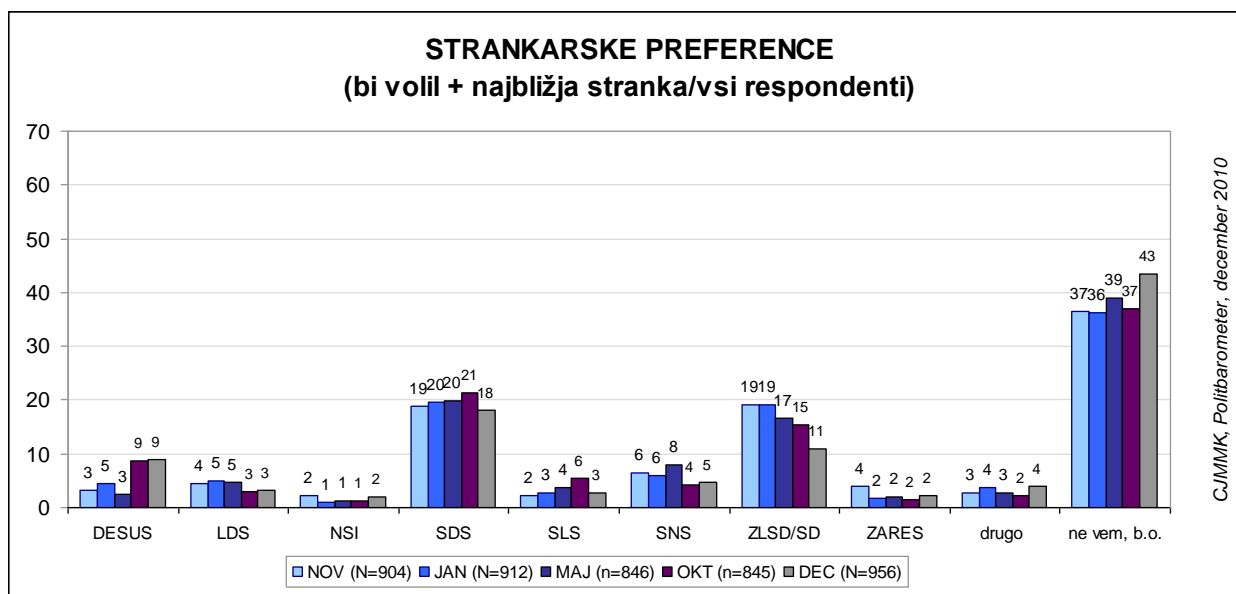
Graf 5.8

5.4 Strankarske preference – preseki in bližnje primerjave

Po vprašanju »Za katero stranko bi volil?«, respondentom, ki ne navedejo stranke in vsem, ki odgovorijo, da se volitev ne bodo udeležili, zastavimo dopolnilno vprašanje: »Pa vendarle, katera stranka vam je najbližja?«. Na ta način povečamo delež strankarsko opredeljenih. S strnitvijo odgovorov na obe vprašanji oblikujemo indeks »strankarske preference«.

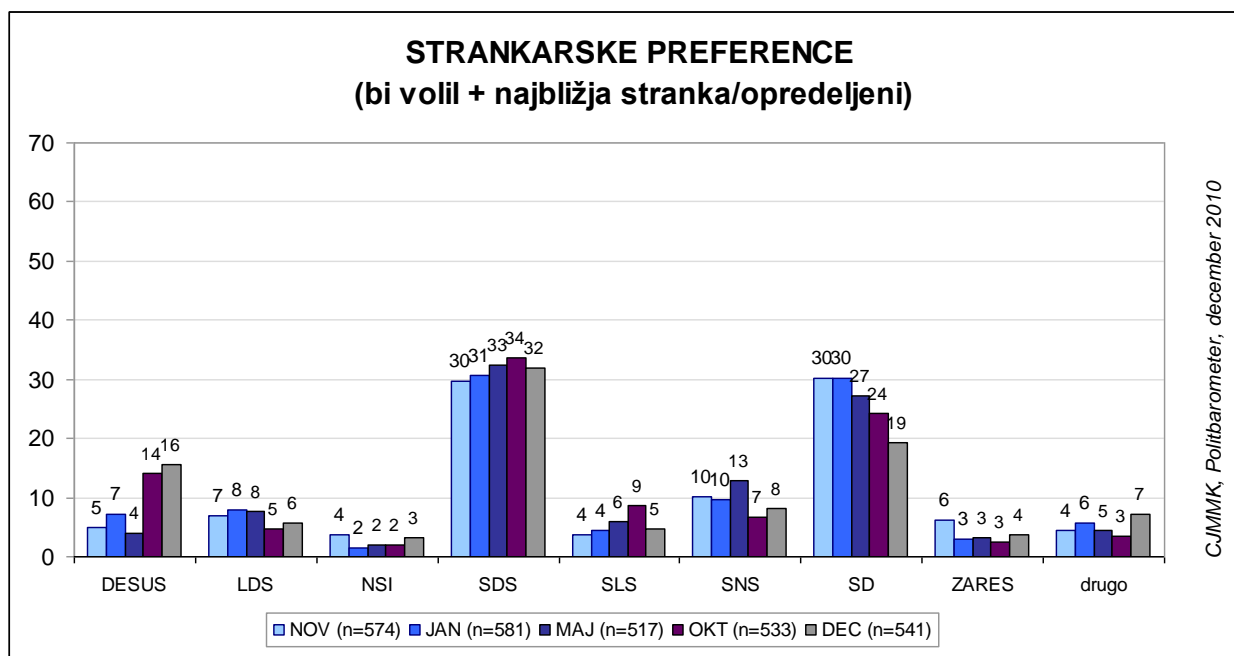
Graf 5.9

Rezultati meritev strankarskih preferenc z bližnjimi primerjavami so prikazani v grafu 5.9. Predvsem je očitno, da se delež strankarsko neopredeljenih poveča, hkrati pa tudi, da delež značilno niha. Ob tokratni meritvi ostane preferenčno neopredeljenih dve petini (41%) vseh vprašanih. Tudi na tej ravni se potrdijo ugotovitve na osnovi »volil bi«: visoko stabilna opredeljenost (na ravni ene petine) v prid SDS; izrazit postopen upad opredeljevanja do SD; nihanja na nizki ravni v opredeljevanju do ostalih strank – z izjemo DESUS, ki ob meritvah oktober-december izrazito poveča preferenčno podporo.

Graf 5.10, ki prikazuje opredelitve »opredeljenih« (neto), samo dodatno, bolj izostreno potrди prej povedanemu. V skupini »majhnih« strank z višjimi povprečji v zadnjem letu izstopa SNS, ob zadnjih dveh meritvah pa še posebej vidno DESUS.

Graf 5.10

5.5 Trdnost preferenčnega opredeljevanja

Preizkus odgovorov na vprašanje »volil bi« in umestitve respondentov na indeksu strankarske preference nakazuje trdnost preferenčnih opredelitev. Glede na to, da je v dvoletnem obdobju nihala delež preferentov posameznih strank, da respondenti spreminjajo svoje preference do strank ali pa se preferenčno ne opredeljujejo – in to je trajen potek med volitvami – lahko pričakujemo, da se položaji posameznih strank bistveno spreminjajo. Stranka, ki je v vmesnem obdobju pridobivala preferente, jih »črpa« iz preferenčnih skupin drugih strank ali pa izmed strankarsko neopredeljenih. Stranka, ki izgublja preferenčno podporo, svoje preferente oddaja drugim strankam ali pa se ti strankarsko ne opredeljujejo.

Vpogled v analizo pokaže, da so »najstabilnejše« naslednje preferenčne skupine preferenti DESUS (81,1%), preferenti SDS (72,4%) in »strankarsko neopredeljeni« (72,0%). Iz tega sledi, da je tri četrtine preferentov teh strank ostalo na »isti« poziciji. Po trdnosti svoje preferenčne skupine sledijo SNS (61,5%), LDS (52,6%), SLS (51,7%), Zares (45,0%), NSI (43,6%) in kot zadnja skupina SD (38,8%). Ilustrativna sta položaja strank v vrhu in na dnu ranga trdnosti. DESUS je v zadnjem obdobju močno povečal svojo preferenčno podporo, hkrati pa je na visoki ravni ohranil preferente, ki (danes) navajajo, da so volili za to stranko. SD-ju je v vmesnem obdobju bistveno upadla preferenčna podpora; velik del tistih, ki navajajo, da so na volitvah glasovali za SD, se je premaknil k drugim strankam. Konkretno za SD velja, da se je dve petini vseh »bivših volivcev« preselilo v skupino strankarsko neopredeljenih, slaba desetina k DESUS-u in manjši deleži še k SDS in SNS.

Analiza pokaže tudi, od kod so stranke, ki so ohranile ali povečale delež preferenčne podpore, v vmesnem obdobju črpale preferente. Tako je npr. DESUS pridobil predvsem iz skupine SD (20%), neopredeljenih in nevolivcev (30,6%), SDS (4,7%) itd. SDS pa je dodatno črpal preferente iz skupine neopredeljenih, nevolivcev (19%) iz skupine SD (5,2%) itd.

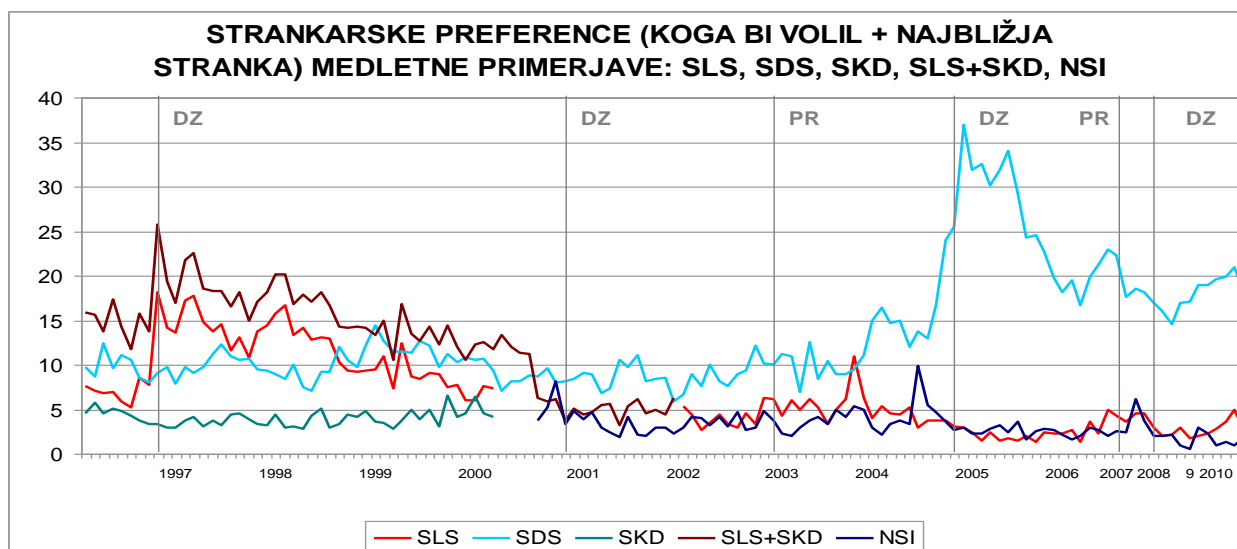
Podrobnejšo analizo trdnosti strankarskih preferenc bomo opravili posebej.

5.6 Preferenčno opredeljevanje skozi čas

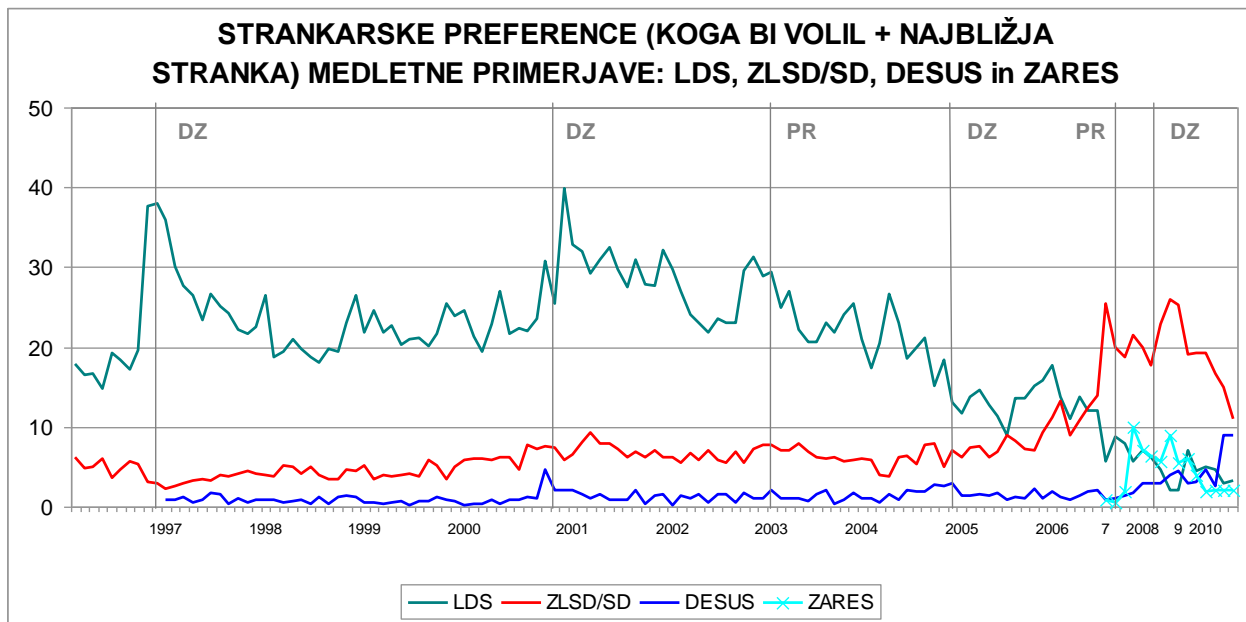
V nadaljevanju (grafi 5.11 do 5.14) so prikazana preferenčna opredeljevanja za posamezne skupine strank: za skupini koalicijskih in opozicijskih in posebej za SNS.

Tokrat se ne bomo posebej spuščali v opis teh prikazov.

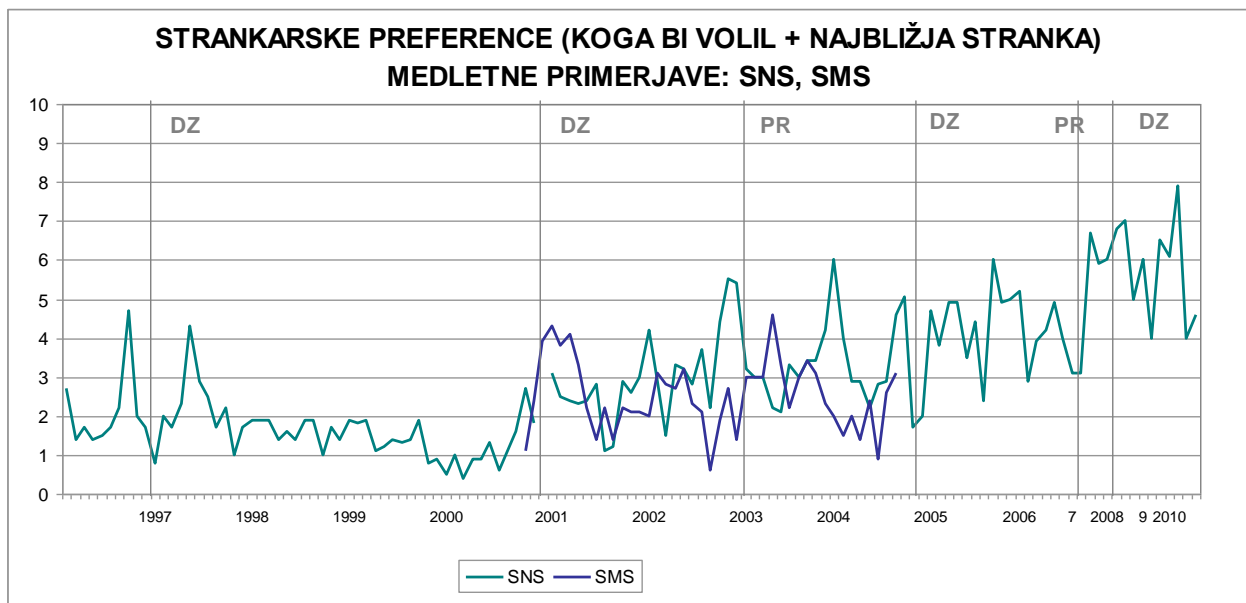
Graf 5.11

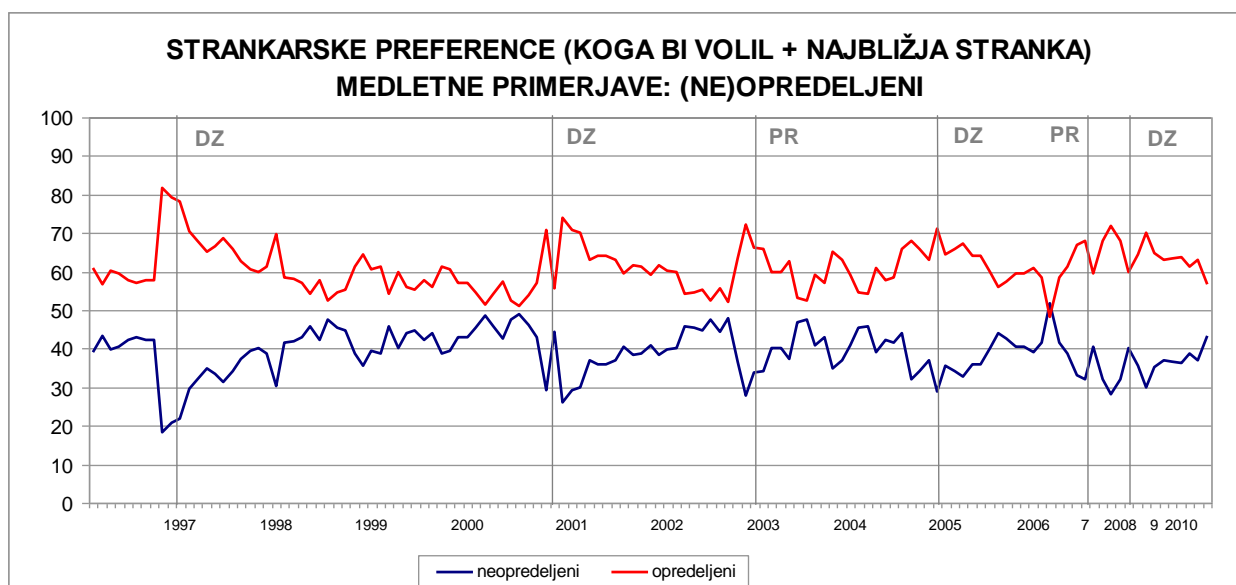
Graf 5.12

Graf 5.13

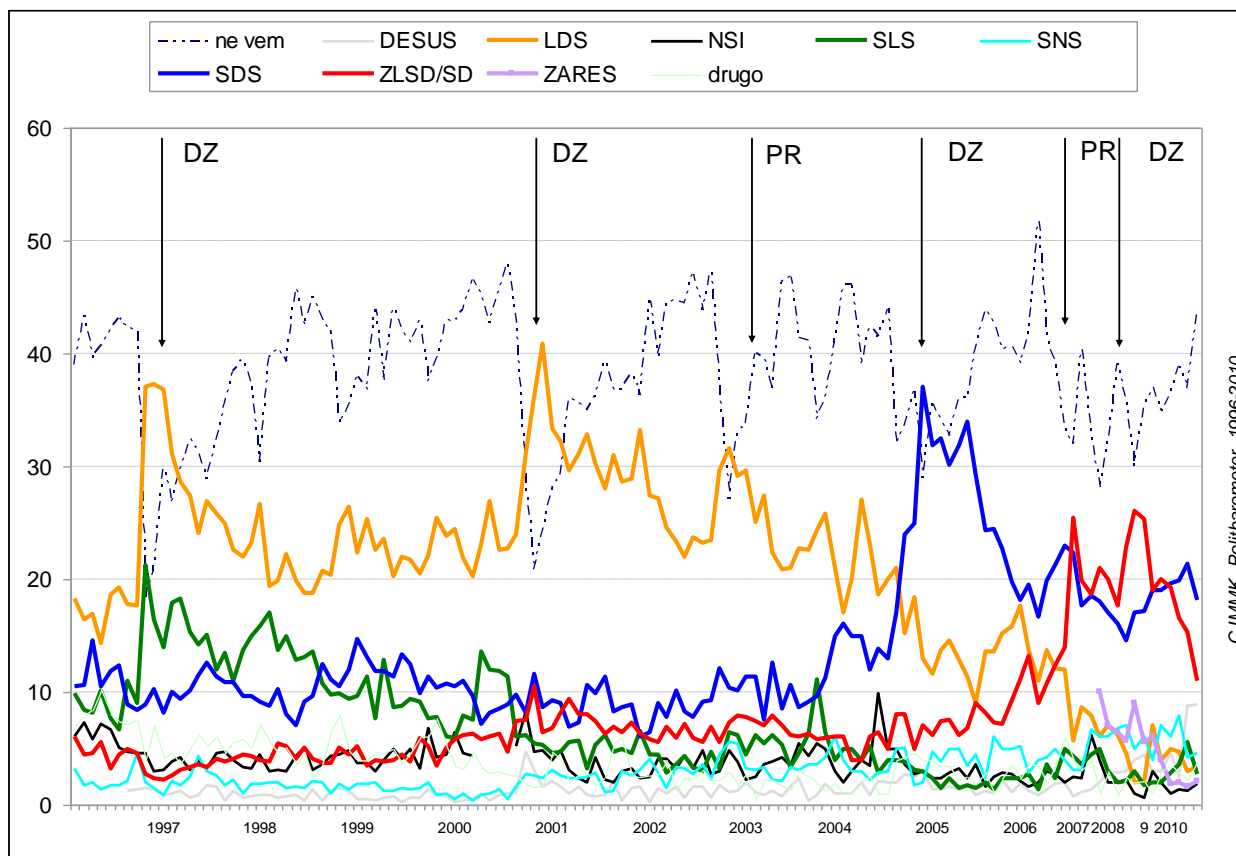

Graf 5.14

Graf 5.15 ilustrira celoten potek preferenčnega opredeljevanja za parlamentarne stranke v obdobju 1996-2010. V njem vidno izstopajo osrednje stranke oz. skupine strank s svojo nosilno vlogo v posameznih obdobjih.

Graf 5.15 STRANKARSKE PREFERENCE 1996 – 2010

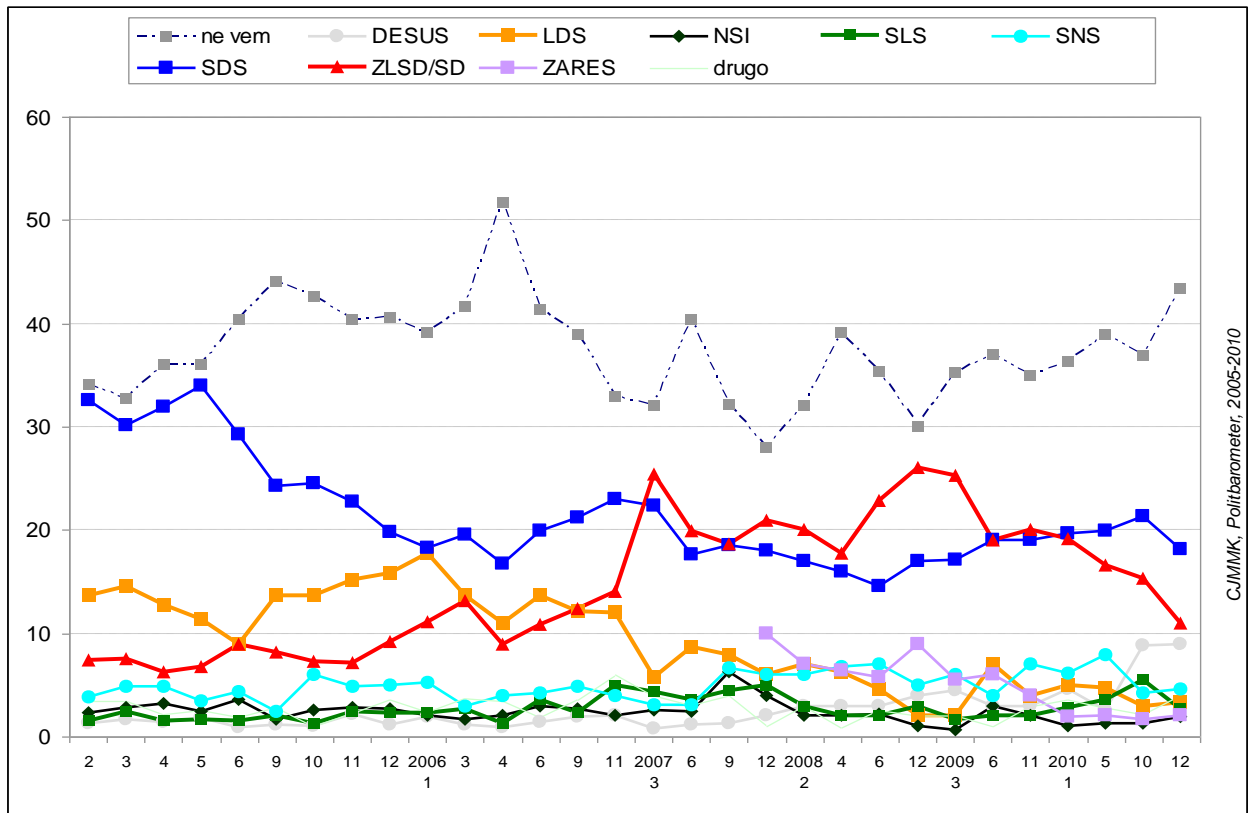
C.JMMK, Politbarometer, 1996-2010

Potrdi se ugotovitev, da je vsakokratna nosilna stranka vladajoče koalicije deležna povolilnega »bonusa«, ki ga pa tekom trajanja mandata, po prvem oz. drugem letu, bolj ali manj »potroši«. Grafa 5.15 in 5.16 ilustrirata tudi razmerja v preferenčni podprtosti skupin opozicijskih in koalicijskih strank, ki se v teku trajanja mandata spreminjajo. Nezačuden je nezadovoljstvo z razmerami (demokracija...), občutek poglobljanja krize, zmanjševanje zaupanja v državne in vladne institucije, upadanje podpore vladi, vse to se izrazi tudi v spreminjanju razmerij v preferenčni podprtosti vodilnih (vladnih in opozicijskih) in tudi manjših strank. Vse to se dogaja v razmerah nenehnih, bolj ali manj grobih medstrankarskih spopadov na javni, medijski sceni, med strankami in politiki ter med njimi v Državnem zboru itd. Javnomenjske meritve beležijo »uspehe« tega, sicer večstrankarskemu demokratičnemu sistemu imanentnega, nenehnega spopadanja; izražajo se kot vzponi in padci (strankocidi) preferenčnih podpor in odzivov na nastopanje in delovanje vodilnih politikov, nosilcev sistemskih vlog, strankarskih vlog in populistično medijsko vsiljenih protagonistov.

Ob vsem tem pa velja ugotovitev, da sprotno, tekoče merjenje strankarskih preferenc ne posega v naravo mandata strank in nosilcev javnih vlog. Ti svojo odgovornost utemeljujejo na rezultatih legalnih in legitimnih volitev; njihova odgovornost traja do izteka mandata oz. do eventualne predčasne razpustitve parlamenta. Rezultati javnomnenjskih meritev preferenc, ki temeljijo na odgovorih na vprašanje »Če bi bile prihodnje nedelje volitve«, torej ne nakazujejo izidov prihodnjih volitev, temveč stanje in razmere v socialno-ekonomski in politični klimi v državi v trenutku meritve.

Graf 5.16 predstavlja le aktualni izsek iz grafa 5.15 in bolj pregledno prikaže potek preferenčnega opredeljevanja v obdobju 2005–2010.

Graf 5.16 STRANKARSKE PREFERENCE 2005 – 2010

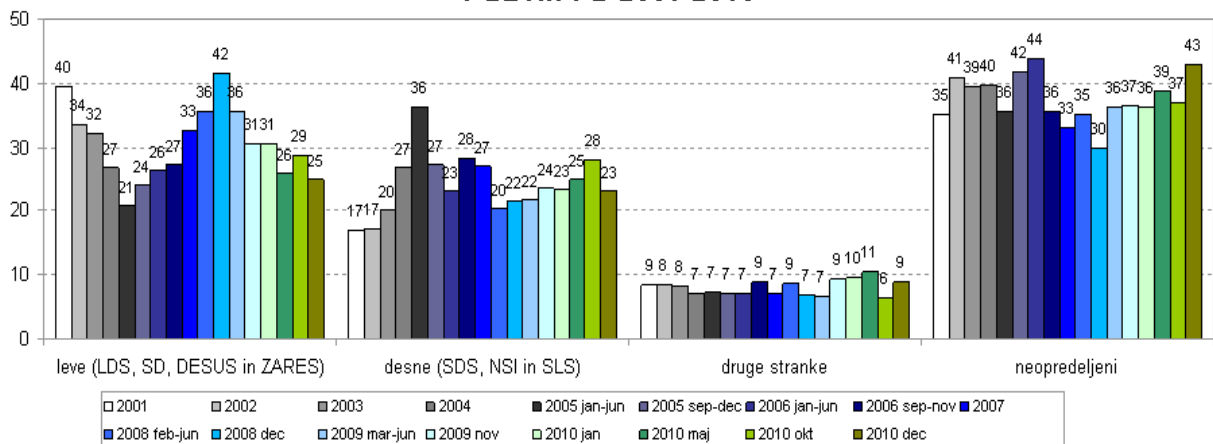
CJMMK, Politbarometer, 2005-2010

5.7 Preference za levo in desno-sredinske stranke 2004–2010

Potek preferenčnega opredeljevanja dodatno ilustrira prikaz v grafu 5.17, ki zajame obdobje 2001–2010 oz. 2004–2010 (graf 5.18) in strnjeno prikaže gibanja v preferenčnem opredeljevanju za t. i. levo-sredinske (SD, LDS, Zares, DESUS) in desno-sredinske (SDS, SLS, NSI) stranke ter deleže preferenčno neopredeljenih.

Graf 5.17

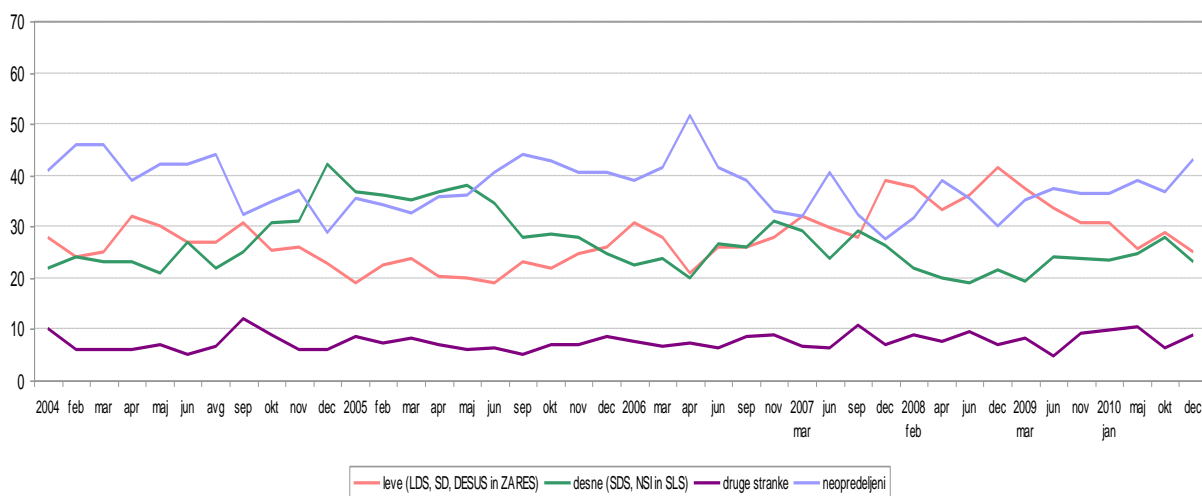
PREFERENTI LEVO IN DESNO SREDINSKIH STRANK V LETIH PB 2001-2010

Jasno se pokažejo preseki, v katerih dominirajo levo-sredinske oz. desno-sredinske stranke. Aktualna meritev kaže relativno uravnoteženje obeh skupin, pri čemer to navidezno ravnotežje zrelativizirata dejstvi, da je v skupino levo-sredinskih strank umeščen DESUS ter da v skupino desno-sredinskih strank ni umeščen SNS. Aktualni presek predvsem označuje visoka stopnja preferenčne neopredeljenosti, torej visoka stopnja odklanjanja strank.

Graf 5.18

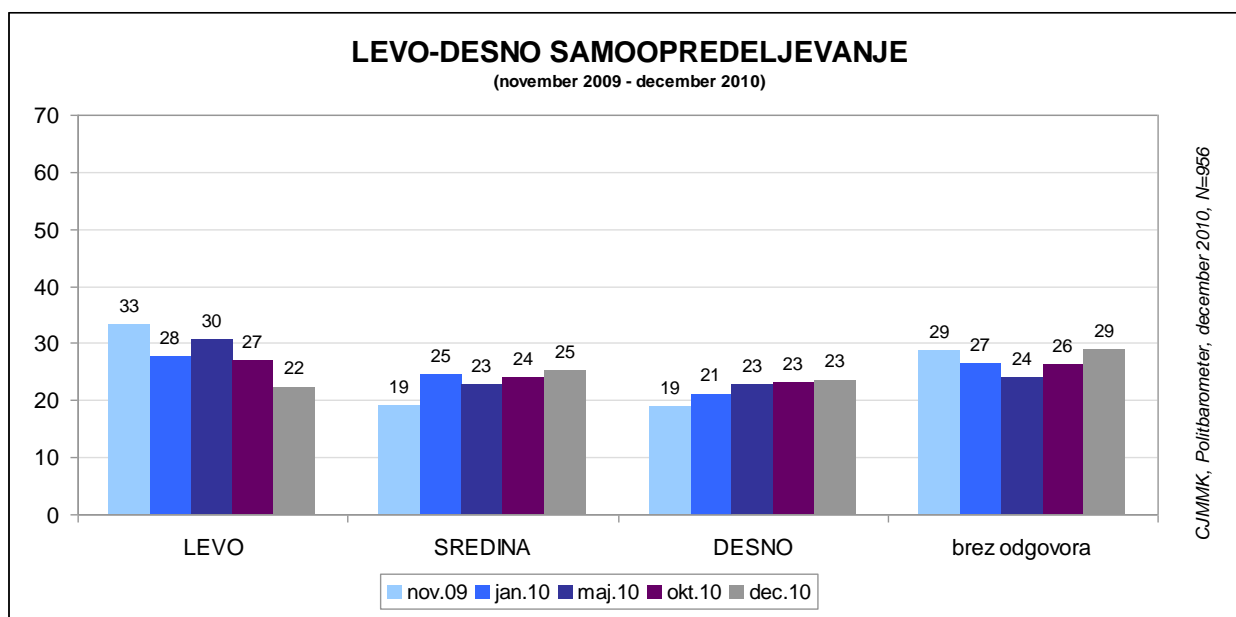
GIBANJE LEVO IN DESNO SREDINSKIH STRANK V OBDOBJU JANUAR 2004 - DECEMBER 2010

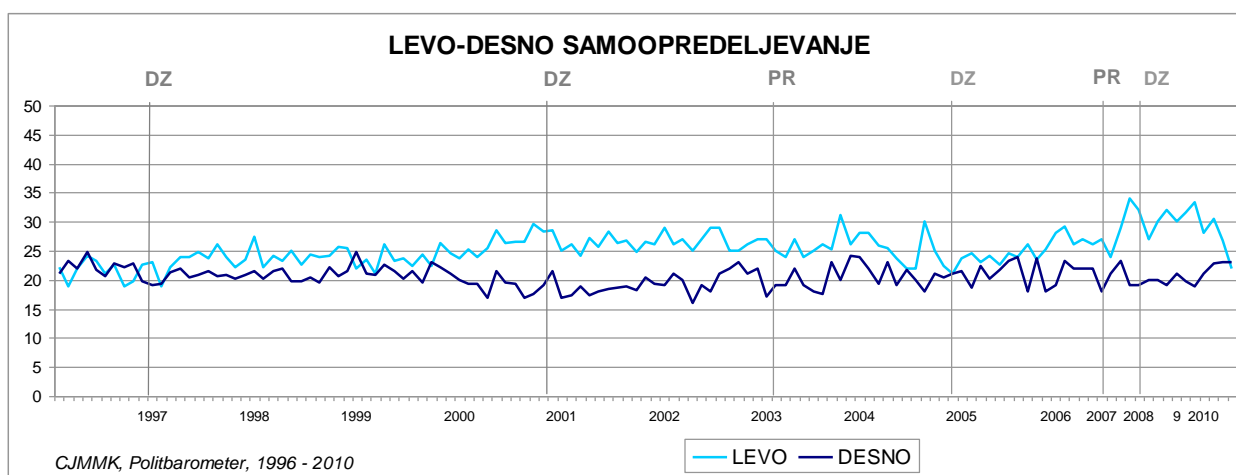
5.8 Levo-desno samoopredeljevanje

Prikaz meritev »levo-desnega samoopredeljevanja« dodatno ilustrira dinamiko nazorskega opredeljevanja vprašanih. Kratkoročne primerjave opredelitev (graf 5.19; marec 09–oktober 10) sicer nakazujejo nihanja in premike v smeri zmanjševanja deleža levo opredeljenih (november 09: 33%; december 10: 22%!) ter manj izrazitega povečevanja deleža desno in sredinsko opredeljenih, medtem ko dolgoročne primerjave (graf 5.20) nakazujejo ustaljenost levo-desnega opredeljevanja. Aktualno zmanjševanje deleža levo opredeljenih torej ne gre predvsem v prid povečevanja deleža desno opredeljenih, temveč v smeri sredinskega opredeljevanja oz. neopredeljenosti.

Graf 5.19

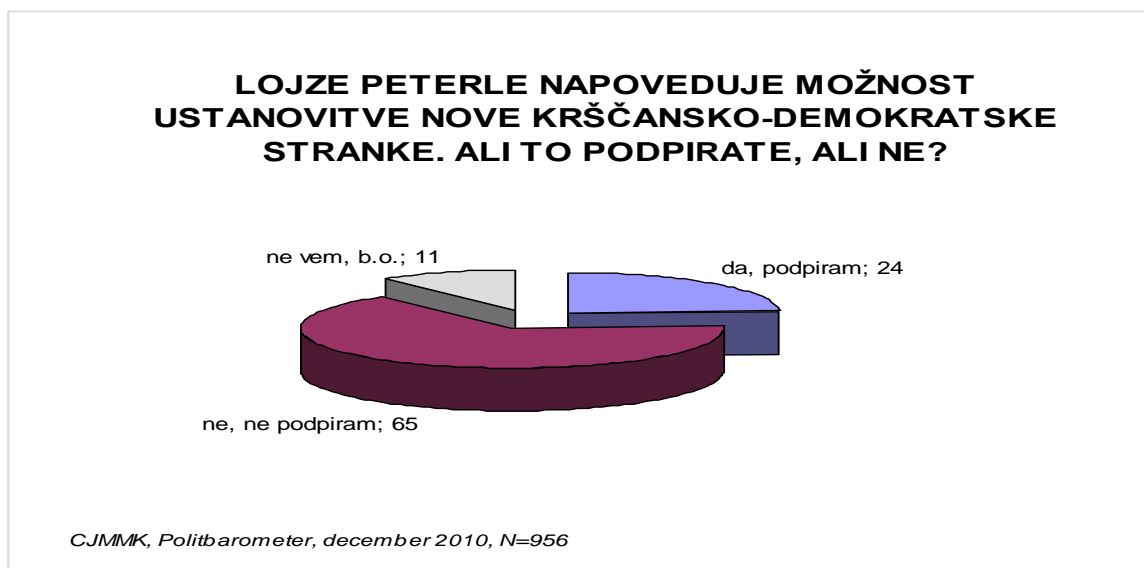
Graf 5.20

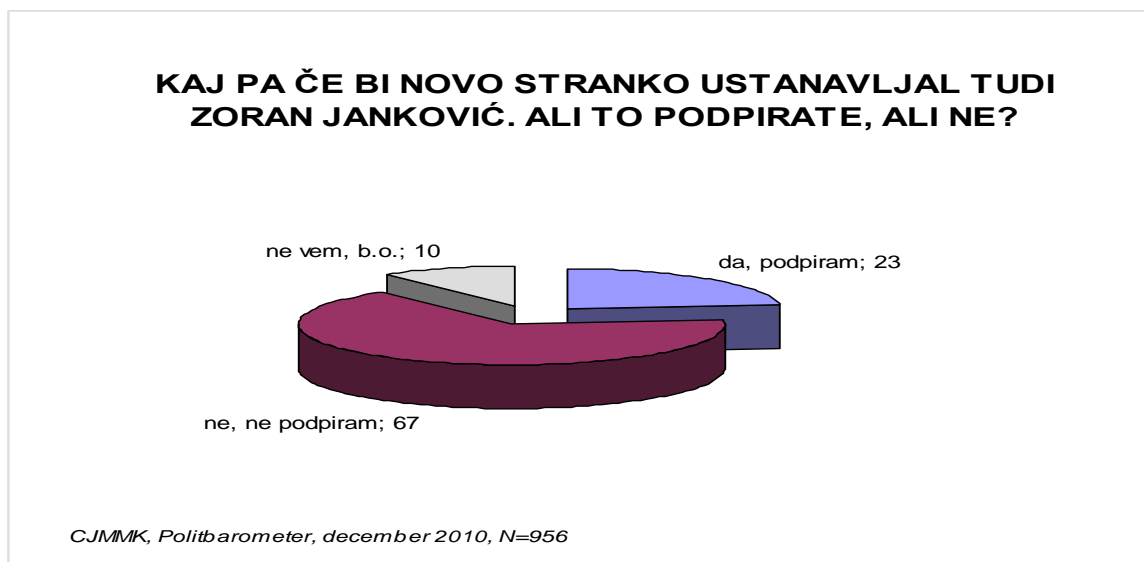
5.9 Strankarska iskanja

V decembrski PB smo vključili dve »situacijski« vprašanji, ki zadevata strankarska opredeljevanja oz. »iskanja« v strankarskem prostoru. Vprašanji zadevata možnost ustanovitve novih strank in sicer t. i. Peterletove krščanske demokracije in t. i. Jankovičeve stranke. Povpraševali smo o načelnem odnosu (odobranje/neodobranje) do takih možnih strank. Dobljeni odgovori so prikazani v grafih 5.21 in 5.22. V obeh primerih četrtna vprašanih izreče podporo zamisli o taki novi stranki.

Graf 5.21

Graf 5.22

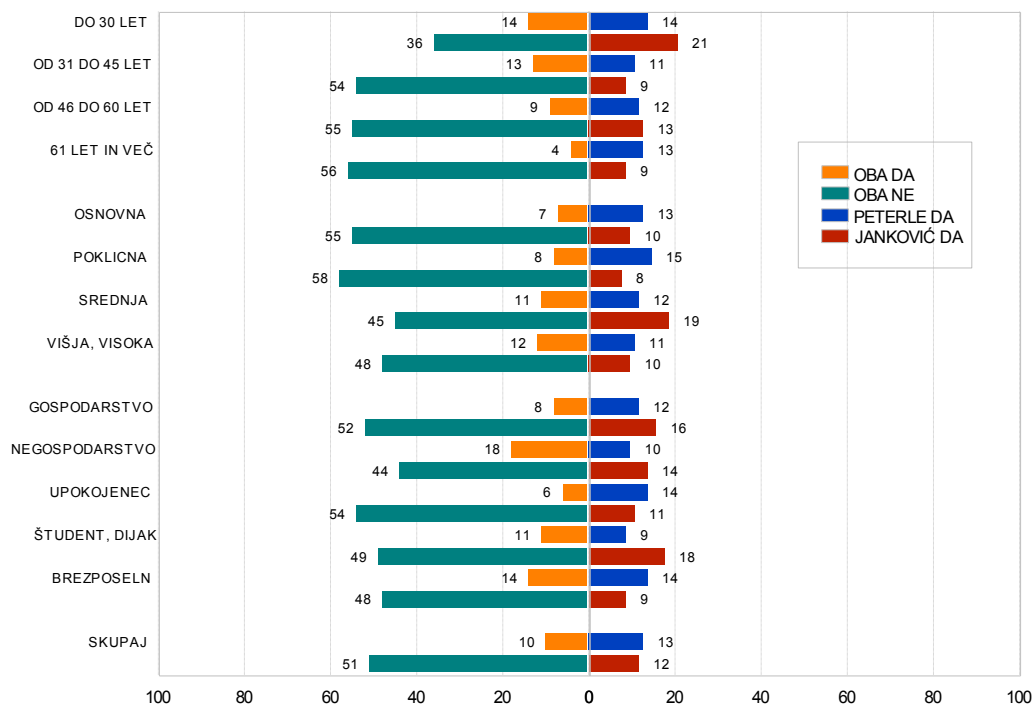

Bolj kot sumaren rezultat, je zanimiva analiza. Strnili smo odgovore na obe vprašanji in jih prikazujemo v indeksu Peterle/Jankovič (grafa 5.23 in 5.24). Skladno s pričakovanjem se pokaže, da možnost ustanovitve Peterletove stranke izraziteje podpirajo desno-sredinsko strankarsko in nazorsko opredeljeni, možnost Jankovičeve pa levo-sredinsko strankarsko in nazorsko opredeljeni respondenti. Zamisel »Jankovičeve« stranke bolj podpirajo najmlajši, srednje šolani, zaposleni v gospodarstvu, pa tudi brezposelni, prebivalci manjših krajev in mest, neverni, strankarsko neopredeljeni, pa tudi preferenti SD. Zamisel o Peterletovi stranki pa je bolj kot v povprečju podprta med poklicno šolanimi, respondenti s podeželja, med vernimi, desno samoopredeljenimi in še posebej izrazito med preferenti DESUS in SDS. Ob vsem tem velja dodati, da gre zgolj za iskanja, saj je med opredeljenimi mnogo takih, ki podpirajo zamisel o obeh strankah in daleč največ takih, ki zamisel o obeh strankah prevladujoče odklanjajo.

Graf 5.23

INDEKS PETERLE - JANKOVIĆ

(glede na izbrane skupine)

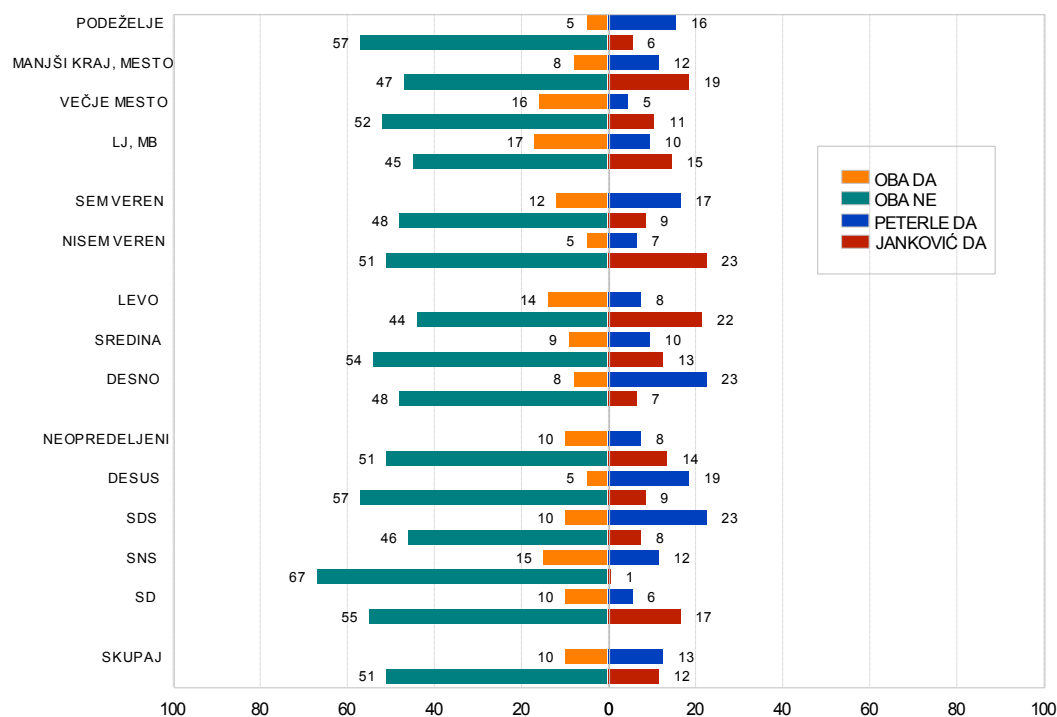

CJMMK, POLITBAROMETER, december 2010, N=956

Graf 5.24

INDEKS PETERLE - JANKOVIĆ

(glede na izbrane skupine)

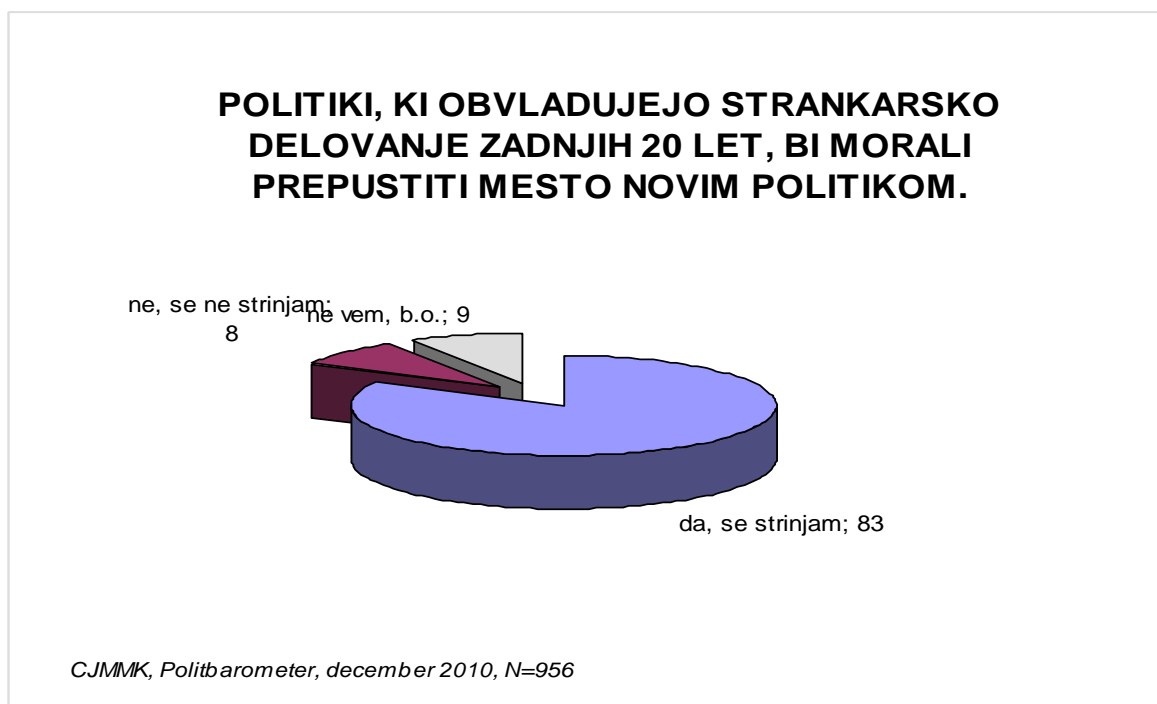
CJMMK, POLITBAROMETER, december 2010, N=956

6.0 AKTUALNA VPRAŠANJA

Med aktualnimi povpraševanji se potrди ponavljajoči se vtis, da zakon o malem delu povzroča delitev pogledov, da sprejeto pokojninsko reformo še vedno večina nekritično odklanja, da značilna večina podpira potekajoč kazenski postopek zoper skupino posameznikov z J. Zagožnom in J. Janšo v aferi Patria itd.

6.1 Dodatek k strankarskemu opredeljevanju: ilustracija

Graf 6.1

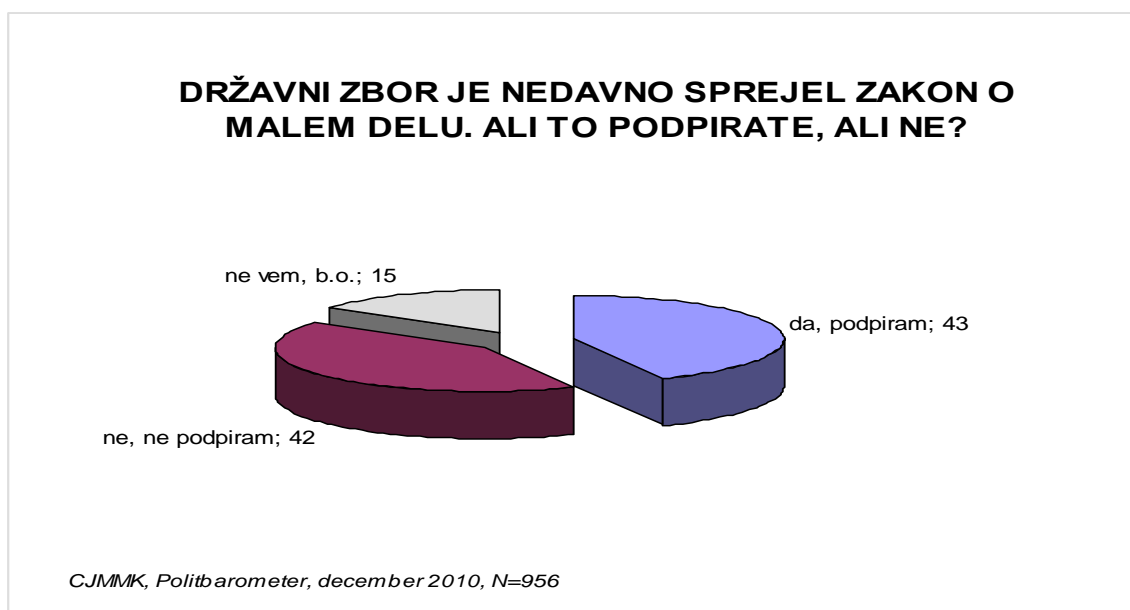

Stališče, opredeljeno v besedilu vprašanja, je deležno popolne podpore (83%), zato kakršnakoli dodatna analiza ni smiselna.

6.2 Opredeljevanje do reformnih ukrepov

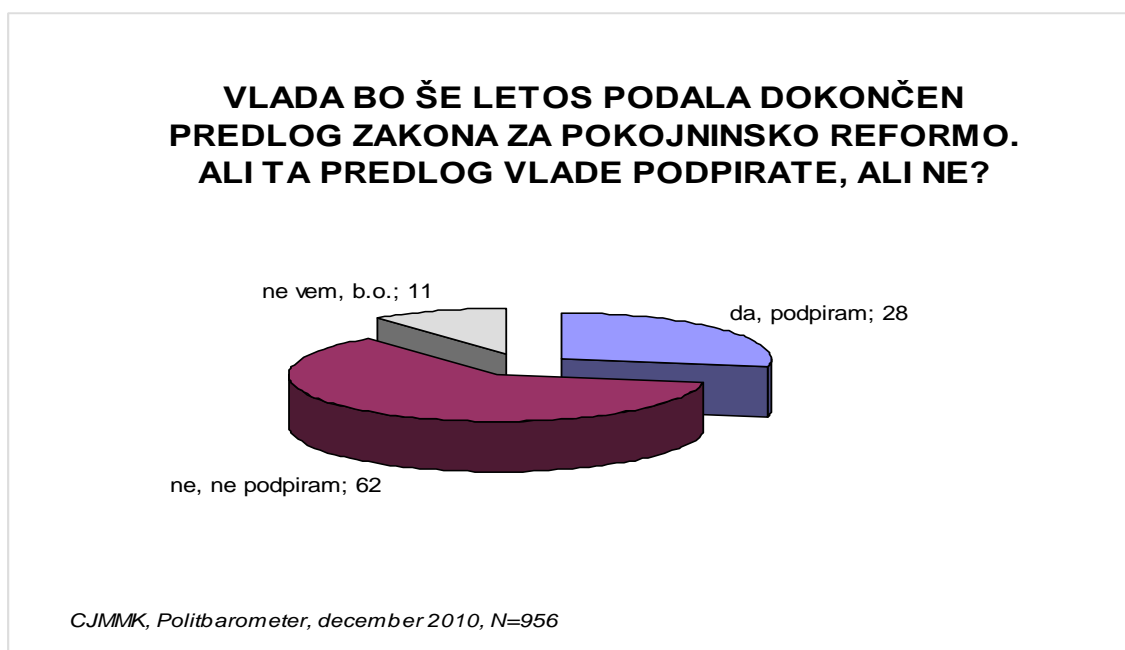
V grafu 6.2 je prikazana razpršitev odgovorov na vprašanje o t. i. malem delu. Stališča so deljena: nekako polovica vseh (43%) zakon podpira, druga polovica (42%) pa odklanja. Močnejše kot v povprečju Zakon o malem delu odklanjajo respondenti iz najmlajše starostne skupine (54%), dijaki, študentje (62%), brezposelni (48%), preferenti SDS (49%) ter strankarsko neopredeljeni (46%) itd. Zamisel o zakonski ureditvi »malega dela« pa izraziteje podpirajo višje in visoko izobraženi (47%), zaposleni v negospodarstvu in samozaposleni (46%), levo opredeljeni (54%), preferenti DESUS (52%), LDS (54%), SD (65%) itd.

Graf 6.2

Opredelevanje v zvezi z Zakonom o pokojninski reformi pa je izrazito negativno: slabe tri petine (62%) vseh zakona ne podpira. Med temi izraziteje izstopajo mlajši in najmlajši respondenti (70%, 71%), zaposleni v gospodarstvu (78%) in negospodarstvu (70%), brezposelni (69%), preferenti SDS (72%) in SLS (71%) itd. Med podporniki zakona pa se v večji meri kot v povprečju (28%) zberejo višje in visoko izobraženi (39%), samozaposleni (44%), preferenti SD (56%) in LDS (45%) itd.

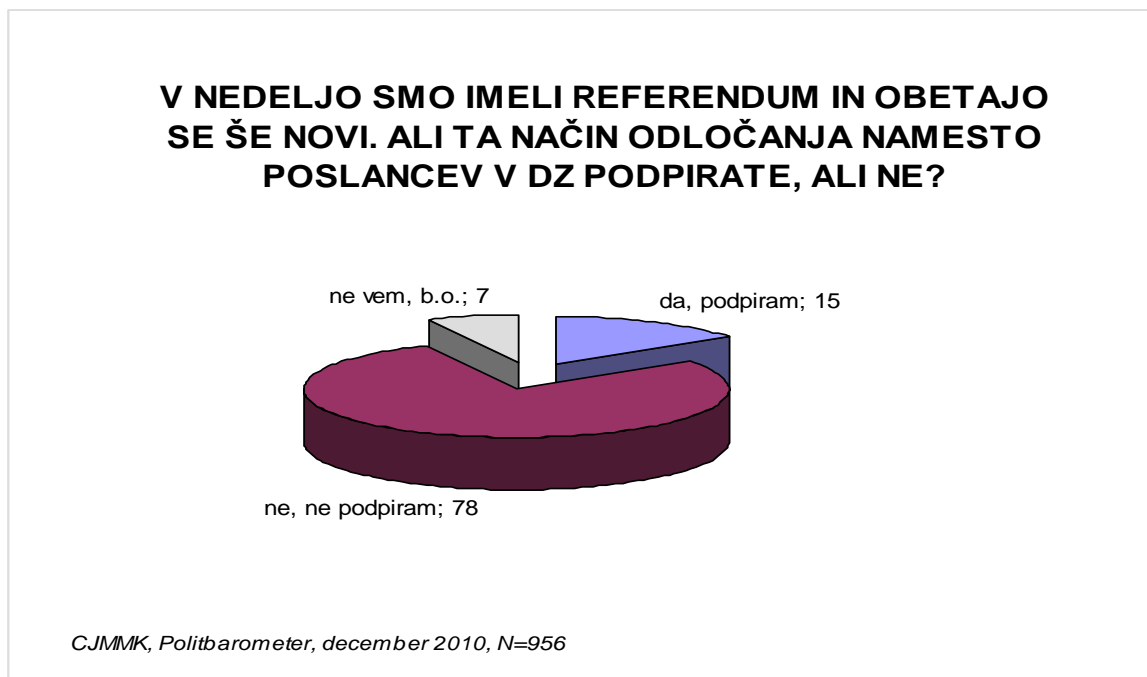
Graf 6.3

6.3 Stališča o referendumih

Glede na možnost bližnjih referendumov o obeh zakonih (o malem delu, o pokojninski reformi) pa izstopa splošen odklonilni pogled na referendume kot obliki zakonodajnega odločanja. V PB 12/10 smo postavili vprašanje, kot je zapisano v grafu 6.4. Prevladujoča večina (78%) respondentov referendum kot nadomestno obliko odločanja odklanja. Analiza ne pokaže značilnih odstopanj po skupinah z eno samo izjemo. Med preferenti levo-sredinskih strank ostaja zavzemanje za referendum pod povprečjem (povprečje 15%; levi trojček: 10%), med respondenti desno-sredinskih strank pa je zavzemanje za referendum izrazitejše (22%), to velja tudi za desno samoopredeljene (23%) in za verne respondente (18%). Med podporniki referenduma pa zaostajajo še višje in visoko izobraženi (13%), samozaposleni (5%), brezposelni (11%) itd.

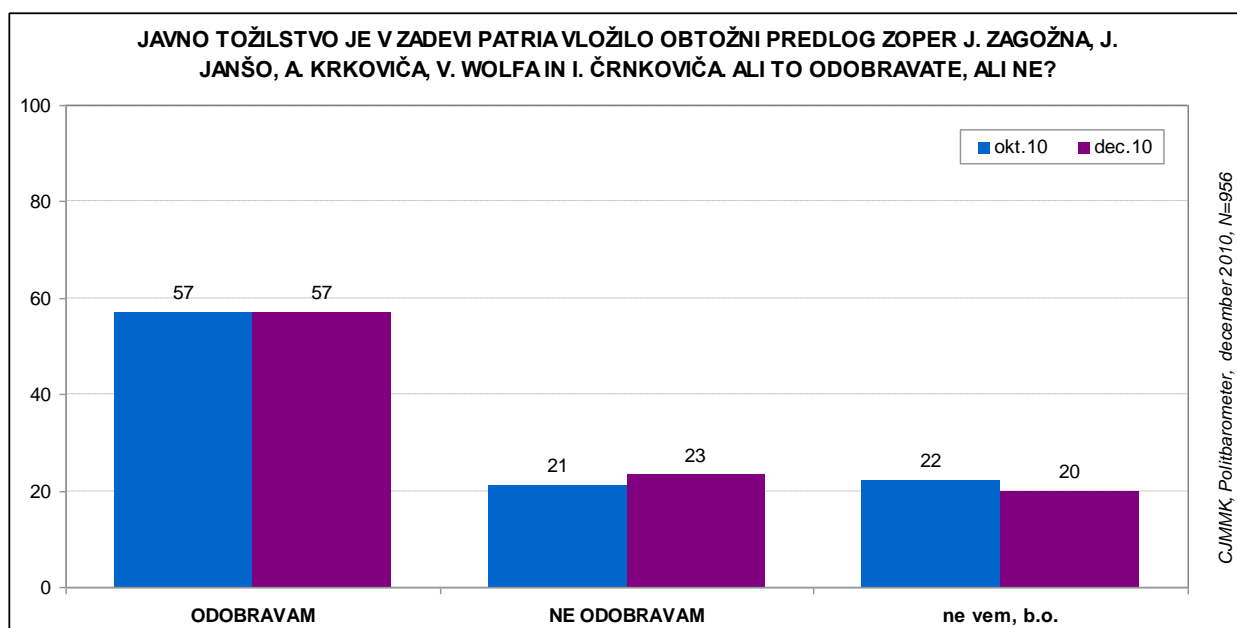
Graf 6.4

6.4 Afera »Patria«

Glede na aktualnost primera vložitve obtožnega predloga v zadevi Patria ter ostrih odzivov nekaterih obdolženih z obsodbo ravnanja tožilstva, smo v oktobrskem PB zastavili vprašanje: »Javno tožilstvo je v zadevi Patria vložilo obtožni predlog zoper Jožeta Zagožna, Janeza Janšo, Antona Krkoviča, Valterja Wolfa in Ivana Črnkoviča. Ali to odobravate, ali ne?«. Tokrat smo vprašanje ponovili. Odgovori so prikazani v grafu 6.5.

Graf 6.5

Obe meritvi kažeta visoko odobravanje ravnanja tožilstva v tem primeru in skladnost odgovorov obeh meritev.

Analiza pokaže, da odobravanje ravnanja tožilcev presega zavračanje v vseh opazovanih skupinah, razen med preferenti SDS (odobrava: 39%; ne odobrava: 45%). Z višjim deležem neodobravanja izstopajo še desno samoopredeljeni (41%), preferenti treh desno-sredinskih strank skupaj (41%), preferenti SNS (39%), verni respondenti (30%) itd. Odobravanje ravnanja tožilcev, sicer večinsko, še posebej izstopa med najmlajšimi (64%), študenti, dijaki (73%), samozaposlenimi (66%), brezposelnimi (63%), nevernimi (75%) in levo samoopredeljenimi (73%) respondenti, med preferenti levo-sredinskih strank (81%) itd. Večinsko odobravanje ravnanja tožilcev pa je značilno tudi za preferente SLS (63%), DESUS (55%) in strankarsko neopredeljene (58%).